

SIR KÂTİBİ MUSTAFA NEDİM AĞA VE
ZAFERNÂME-İ GÂZÎ SULTAN MUSTAFA HAN*

Gamze BEŞENK**

ÖZET

Zafernâmeler hem eser hem de müstakil belgelerdir. Fethin gerçekleştiğini savaşılan ülkenin hükümdarına haber vermek amacıyla diplomasi gereği gönderilen mektupların yanında elde edilen zaferi kutlamak için müellifler ya da şairler tarafından telif edilmiş eserler de vardır. Zafernâmeler ve fetihnâmeler edebiyatımızda önemli bir yekün tutmakla birlikte, kazanılan zaferi kutlama amacının yanında tarihi bir belge olma özelliği de taşırlar. Bu tarz eserler yazıldıkları devrin geleneğini ve sosyo-kültürel tarihini de vermelerinden dolayı kıymetlidirler. Bu makalede, Mustafa Nedim Ağa'nın Zafernâme'si ele alınacaktır. Eser, sadece II. Mustafa'nın Avusturya seferini anlatmakla kalmaz, aynı zamanda dönemin sosyal tarihine dair birçok unsuru da bize aktarır. Eserde okurun en çok ilgisini çeken hayatın içinde yer alan merasimler ve geleneklerdir. Nedim Ağa, bunları metnin akışı içerisinde vererek bir anlamda bugünkü okuyucuya da o tarihten ışık tutmaktadır. Bu gibi unsurlara değinilmeye çalışılan makalede metnin transkripsiyonlu şekli de verilecek ve metin değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler

Zafername, fetihname, divan edebiyatı, tarih araştırmaları, sefer, savaş, II. Mustafa, Osmanlı Devleti, Balkanlar.

Giriş

Gazâ, fetih ve cihat, İslam inancında ve tarihinde olmazsa olmaz kavramlardır. İslamiyet'in kabulünden beri fetih hareketleri yüzyıllar boyunca devam etmiş, İslamiyet'in yayılması amacıyla çeşitli coğrafyalara seferler düzenlenmiştir. Seferler neticesinde İslam git gide yayılmış hatta ele geçen topraklarda kurulan devletler, yönetilen kesimde müslüman nüfus

---

* Makalenin geliş tarihi: 14.05.2022 / Kabul tarihi: 03.06.2022

** Araş. Gör., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, gamzebesenk@gmail.com (Orcid ID: 0000-0003-4342-2556).

azınlıkta olsa bile yönetici kesim ve hanedan müslüman olmak üzere kurulmuştur. Bunun Türk devletleri örneği de mevcuttur. İslam dini Türkler'e geldiğinde Türkler'in nam salmış yüksek savaşçılık özellikleri ve çok iyi geliştirdikleri savaş stratejileri, gazâ kavramıyla birleşir. Hele bir de kadim inanç olan "dünyaya hâkim olma" ideası da buna eklenip sefer için gidilen coğrafyalara İslam'ı götürmek gâyesi de eklenince artık düşmanla savaşmak büyük bir motivasyon ve harekete geçirici bir unsur hâline gelir. Bu manevi hedefin zemininde daha çok "kâfire karşı savaş" yer almakla birlikte, gerektiğinde müslüman topluluklara karşı da sefer düzenlenmiştir.

Bu gazâ hareketlerinin şifahi yoluyla oluşmuş bir edebiyatı mevcut olduğu kadar, fetihnâme, gazavatâme ve zafernâme türleriyle yazılı olanları da vardır. Bir nevi motivasyon ya da gelecek gazâlara ilham verici olması hasebiyle bunların kayıt altına alınması da söz konusudur. Elimizdeki tanıtacağımız ve metnini vereceğimiz eser, vukû bulan olaylar, müellifi tarafından edebi bir niyetle kaleme alınıp manzum bir eser ortaya konulmak istenmesiyle oluşmuştur.

II. Mustafa'nın 1695 Avusturya Seferi

Osmanlı Devleti'nin, 17.yy sonlarında düzenlemiş olduğu seferler sonucu Macaristan ve Sırbistan topraklarının büyük bir kısmı Avusturya tarafından alınmıştı. 1683 Viyana bozgunundan sonra devletin amacı burada kaybettiği toprakları Avusturya'dan geri almak ve buraları koruyarak bu bölgede yaşanan bütün problemlere çözüm getirmektir.¹ Padişah II. Mustafa (1695-1703), cülûsunun ardından ordunun başında bizzat kendi bulunarak Avusturya'ya sefere çıkma kararı almıştı. Hem bu sebepten hem zaferle sonuçlandığından hem de askerî, malî, lojistik ve organizasyon bakımından önem arz eden bu seferi anlatan hacimli ya da risale şeklinde birçok eser kaleme alınmıştır.

Bu seferden bahseden önemli eserlerin başında Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın (ö.1726) *Nusretnâme* isimli muteber eseri gelmektedir. II. Mustafa'nın isteği üzerine, 1695 yılıyla başlayan eser, müellifin bizzat görüp

¹ Tahir Sevinç, *Sultanın Son Seferleri*, İdeal Yayıncılık, İstanbul 2019, 20-21.

tanık olduğu olayları anlatmasıyla oluşmuştur. Eser, 1695-1721 senelerini ihtiva etmekle hayli hacimlidir.²

Bu seferden bahseden bir diğer önemli ve hacimli eser, Defterdar Sarı Mehmet Paşa'nın (ö.1717) *Zübde-i Vekâyiât* adlı eseridir. Müellif, 1714-1716 yıllarında kaleme alınan ve 1656-1704 yılları arasındaki olayları bir vekâyinâme tarzında nakletmektedir.³

Sadece bu seferi anlatan Hasan Ağazâde Hacı Abdullah Efendi'nin sefere tarihçilik göreviyle katılıp yazdığı *Tarihçe* isimli risalesi de vardır. Mensur bir eser olup yer yer bir iki mazume yer almaktadır. Müellif, sefer boyunca hadiselerle bizzat tanıklık etmiştir.⁴

Bu sefere dair *Feth-i Lipova ve Muharebe-i Lugoş* isimli Sırrî İbrahim Efendi'ye (ö.1699) ait bir fetihnâme de bu seferle ilgilidir. Müellifin bu sefere katılıp katılmadığı bilinmemektedir ama eserdeki bazı ifadelerden katılmış olabileceği ihtimali yüksektir. Bu eser de baştan sona II. Mustafa'nın 1695 seferini anlatmaktadır.⁵

² Nedim kendi manzumesinde bu eserden;

“**Hâş oçalı Muhammed Ağa Nusretnâme** nâm ile

Cedîden yazdı bir tarih-i ra'nâ cümle menşürâ

Cemî'-i vâkı'atun ğavrine irmek murâd iden

Nazar eyler anuñ târîhine k'ol yazdı tafşilâ

Bu bir târîh-i zîbâdur ki her gören olur 'âşık

Ararlar kâtip istinsâh için ednâ vü ger a'lâ (348-350)”

olarak büyük bir beğeniyle bahsetmekte, bu eserin kıymetini bildirmektedir.; Silahdar Fındıklılı Mehmet Ağa, *Nusretnâme*, haz. Mehmet Topal, Tüba Yay., Ankara 2018, 33.

³ Abdülkadir Özcan, “Defterdar Sarı Mehmed Paşa”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/defterdar-sari-mehmed-pasa> (30.04.2022).

⁴ Fahri Ç. Derin, “Mustafa II'ye Dair Bir Risale”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, İstanbul (1949), 45,47. Risalenin latinize hali tamamiyle makalede yer almaktadır.

⁵ Turan Gökçe, “II. Mustafa'nın Avusturya Seferi (1695) ile İlgili Bir Fetihnâme: Feth-i Lipova Ve Muhârebe-i Lugoş”, *Acta Viennensia Ottomanica*, Akten 13. Ciego - Symposiums, (Ed. Markus Köhbach-Gisela Prochazka-Cladia Römer), Wien, 1999, 125,126.

İbrahim Efendi'nin (ö.1724) *Uşşâkizâde Tarihi* ikinci kısımda ise 1695 yılında II. Mustafa'nın cülûsundan başlayarak 1712'ye kadar kronolojik sırayla her yıl vukû bulan olaylar anlatılır.⁶

Temeşvarlı Ali de *Tarih-i Vak'anâme-i Câfer Paşa* adlı eserinde Osmanlı-Habsburg sınırında bizzat yaşadığı harp anılarını ve Koca Cafer Paşa'nın kahramanlıklarını anlatan eser, 1688'de Cafer Paşa'nın Tımuşvar valiliğine getirilişinden 1697'de Zenta'da şehadetine kadarki olayları içermektedir. Sultan II. Mustafa'nın 1695 Avusturya Seferi sırasında, Cafer Paşa kendi başına Tissa nehri üzerindeki Titel Kalesi'ni zapt etmiştir.⁷

Z a f e r n â m e - y i G â z î S u l t a n M u s t a f a H a n E l y a z m a N ü s h a s ı

Eser tek nüsha olup Millet Kütüphanesi Ali Emiri Mnz1343'te bulunmaktadır. 11 varak olan eserin başında, kırmızı mürekkeple "Zafernâme-i Ğazi Sulţan Muştafa Hân Bin Ebu Fetĥ-i Sâni Ğazi Sulţan Mehmed Hân-ı Râbi'" başlığı yer almaktadır. Eser, *kaside* nazım biçiminde, *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* vezninde yazılmış olup 378 beyittir. [10a]'da ana metinden başka, *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezninde, son iki beyti II. Mustafa'ya dua olan biri 10, diğeri 9 beyitlik iki ayrı manzume de yer almaktadır.

E s e r i n M ü e l l i f i : S ı r K â t i b i N e d i m M u s t a f a A ğ a

Eser, II. Mustafa'nın sır kâtiplerinden olan Nedim Mustafa Ağa tarafından yazılmıştır. Hakkında biyografi kitaplarında bilgi mevcut değildir. Nedim Ağa, ile ilgili elimizdeki metinde geçen "kafadar", "sır kâtibî", "kâtib-i esrâr"⁸ gibi ifadelerle kendisinin sır kâtibî olduğunu ve

⁶Raşit Gündoğdu, "Uşşâkizâde İbrâhim Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ussakizade-ibrahim-efendi> (30.04.2022).

⁷Nejat Göyünç, *Kitap Tanıtımı: Der Loewe von Temeschwar. Erinnerungen an Ca'fer Pasha den Alteren, aufgezeichnet von seinem Siegelbewahrer. 'Ali* (Temeşvar Arslanı. Koca Cafer Paşa Hakkında Mühürdarı Ali'nin Hatıraları, giriş, tercüme ve açıklamalar, *Osmanlı Araştırmaları III*, (İstanbul 1982), 352,353; dijital kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/112808>

⁸"Padişahların özel kâtibî konumunda bulunan ve kâtib-i esrâr da denilen görevli. Görevinin adı ise "hizmet-i kitâbet-i sır, sır kitâbet-i hazret-i şehriyârîlik" olarak

padişahın hükümdarlığını ilan ettikten sonra sır kâtipliğine atandığını bildirmesinden başka bir bilgiye sahip değiliz:

Alup hâme mübârek destine evvel haremine
Cedîden şırıra ta'yîn itdi bâ-htaṭṭ-ı şirin inşâ

Beşinci günki pençşenbe idi iḥrâc olup şırıra
Emîni giydi saḳḳâbaşılarla ḥil'at-i zibâ (12/13)

Eserde şair, kendisini Nedîm, Nedimâ olarak birçok beyitte zikreder:

Nedîm-i zâr'uñ ise kabza-yı şemşîr destinde
Ḳafadârân-ı sulṭândan idi bebr ü peleng-âsâ (201)

Velî **sır kâtibi** olan **Nedîm** Ağa'nuñ eṭvârı
Devât-ı pâdişâhî ile oldı bülbü-i güyâ (374)

Nedim Ağa'ya dair elimizde olan tek belge padişah tarafından kendisine altın bir divit ve samur bir kürk hediye edildiğidir.⁹ Bunu eserinde kendisi de belirtmiştir:

Ağustos u Muḥarrem evveli biñ yüz yedi sâli
Çü pençşenbe günü olduḳda ol sulṭân-ı 'adl-ârâ

Kemâl-i luṭf ü iḥsân-ı 'amîmin eyleyüp izḥâr
Bu 'abd-i ḥâlişi ḥüsn-i nazarla eyledi iḥyâ

---

geçer. Muhtemelen karışıklığa sebep olmamak için kelimenin sad harfiyle yazıldığına veya "sır" okunmasını temin edecek şekilde harekelendiğine dair örnekler de bulunmaktadır. Sır kâtibi esas olarak padişahın özel kâtibidir; yazı kâğıdı ve diğer yazı malzemelerini boynunda sırma işlemeli bir kesede ve altın dividini belindeki kuşakta taşır. Enderun odalarının birincisi ve en itibarlı olan Has Oda'nın genelde kırk adet olan ağaları arasında yer almaktadır. Bu vazifesini sır kâtibi yamağı ve sır kâtibi heybecisiyle birlikte yürütmekteydi. Sır kâtibi ağaların resmî görevleri arasında padişahın günlük gündeminin izlenmesi ve zabıt altına alınması özel bir önem arz etmektedir." : Fikret Sarıcaoğlu, "Sır Kâtibi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sir-katibi#2-osmanlilarda> (04.05.2022).

⁹ "Şehr-i cemâziye'l-evvelüñ fi 8 vârid olan ḥaṭṭ-ı humâyün mücebince sır kâtibi Nedîm Mustafâ Ağa'ya bir altın devât ile bir semmür kürk iḥsân olmağın bermüceb-i ḥaṭṭ-ı şerîf teslîm olunmuşdur. Altun devât 'aded bir, semmür kürk 'aded bir" BOA, *TSMA.D.1110*, y.8a, 8 Ca 1107-15 Aralık 1695.

Ḥudā ‘ömrin mezîd itsün cihân durduḡça var olsun
Çerâḡ-ı ḡaşı kıldı ḡaş oḡa oldı baña me’vâ

Bu elṡāfuñ **Nedîmâ** şükrini icrâ nice mümkün
Ki her birini ta’dād eyleseñ bir ni‘met-i ‘uzmâ (83-86)

Zafernâme-yi Gâzî Sultan Mustafa Han

Eserin Muhtevası

Eser, II. Mustafa'nın tahta çıkışıyla başlayıp ordunun Avusturya'ya sefere gidişini, geçilen menzilleri bir bir vererek anlatmaktadır. Yolda menzillerde yaşanan olaylardan, geçilen yerlerin coğrafi yapısından da bahsederek sırasıyla Tımuşvar, Lipova, Titel, Lugoş ve Şebeş kalelerinin alınışını anlatır. Düşmanla nasıl çetin savaşlar yapıldığını, ele geçirilen ganimet ve mühimmattan bahsederek, buraların güvenlik altına alınıp düşmandan emin kılındığını, şehit düşen komutanları ve kahramanlıklarıyla büyük başarı sergileyen paşaları da anarak bunların nasıl ödüllendirildiğinden bahseder. Sefer sonrası İstanbul'a dönüşü ve sefer dönüşü yapılan merasimlere de yer vererek padişaha dua ve güzel temennilerle eserini sonlandırır. Ayrıca eserde birçok kültürel ve sosyal unsurlar da yer almaktadır.

II. Mustafa, padişah IV. Mehmed'in (1648-1687) oğludur. 2 Haziran 1664 tarihinde Edirne'de doğmuştur. Nedim, eserine II. Mustafa'nın tahta çıkışını haber vererek başlamıştır. Hem kaynakların belirttiği hem de Zafernâme'de Nedim'in bahsettiği üzere II. Mustafa, 21 Cemâziyelâhir 1106'da (6 Şubat 1695) Edirne Sarayı'nda tahta çıkmıştır ve Edirne Eski Cami'de kılıç kuşanmıştır:

Çü biñ yüz altı sâlinüñ cemâziye'l-âḡirinde
Yigirmi'kinci yekşenbe günü ol ḡüsrev-i heyçâ

Sa'âdetle cülûs itdükde taḡt-ı mülk-i İslâm'a
'Adüdan intikâma şarf-ı himmet itdi bî-pervâ (6/7)

Şeşom Cum'a günü şemşîr-i 'âlemḡîr kuşanmaḡçün
Alay ile gidilüp Eski Câmî' oldı nür-efzâ (14)

Sakız Adası, tarih boyunca birçok saldırıya maruz kalmıştır. En son 1694'te Venedikliler'in saldırısına maruz kalan adada pek çok can kaybı

yaşanmıştır. Osmanlı filusunun 1695'te adaya asker çıkarmasıyla ada geri alınmıştır.¹⁰ Nedim de eserinde padişahın tahta çıkışının daha dördüncü gününde Sakız Adası'nın geri alınışı haberinin geldiğini söylemektedir. Şair, bunu padişahın tahta çıkışının uğruna bağlamaktadır. Ayrıca 10. beyitte geçen *tâhir* kelimesinin altına 1106 tarihini düşerek ebced olarak adanın geri alınış tarihini de vermektedir. (H.1106/M.1695).

Cülüs-ı meymenet-me'nûslarından yevm-i râbî'de
Zafer-yâb itdi deryâda gûzâtı Hâzret-i Mevlâ

Donanması bozulup kâfir-i düzağ-ı karînüñ [hep]
Sağız oldı dehân-ı ehl-i İslâm içre zevk-ârâ

Cülüs ile Sağız Adası fetih-i *tâhir* olunca
Niżâma yüz tutup tecrîde âğâz eyledi dünyâ (8/9/10)

Valide Sultan (Gülnüş Emetullah Sultan), tahta çıktığı sırada Edirne'de bulunan padişahın yanına gelmiştir ve halk tarafından burada rağbetle karşılanmıştır:

Ol ümmü'l-mü'minîn ol zerretü't-tâc-ı şehinşâhî
Çerâğ-ı nûr-pâş-ı mülk ü millet übbehet-pîrâ

Şeref-yâb eyledikde Edrine şehrin sa'âdetle
Olup erkân-ı devlet cümle istikbâline püyâ (16/17)

Şair, Şaban ayının üçüncü gününde sefere çıkmaya karar verildiğini ve sefer hazırlıklarının başladığını bildirir. Kanuni Sultan Süleyman'dan (1520-1566) sonra II. Selim'den itibaren padişahlar ordunun başında sefere çıkmayı bırakmışlar, bunun yerine serdâr-ı ekrem olarak görevlendirdikleri sadrazamları sefere göndermişlerdir. II. Mustafa, bu dönem içinde ordunun başında sefere çıkan ilk padişaktır. Sultan Süleyman döneminin ihtişamlı günlerine dönmeyi hedeflemiştir.¹¹ Fetih sûreleri okunup askerler silahlarını

¹⁰ Ali Fuat Örenç, "Sakız Adası", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sakiz-adasi> (20.04.2022).

¹¹ "Ataları gibi bizzat ordunun başında sefere çıkma isteğini bildirdi. Nitekim Vezîriâzam Sürmeli Ali Paşa'ya hitaben çıkardığı hatt-ı hümayunda Allah'ın kendisine hilâfet nasip ettiğini, padişahlar zevk u safâya daldıklarında halkın huzur bulamadığını, bundan böyle kendisine zevk ve rahatı haram kıldığını, babası Sultan Mehmed'den beri padişahların eğlenceye düşmeleri ve ihmalleri

ve dualarını kuşanmışlardır. Burada yapılan maddi hazırlıkların yanında şairin manevi hazırlıklardan ve merasimlerden ayrıca bahsetmesi, kültür ve geleneği yansıtması açısından da dikkat çekicidir:

Mübârek mâh-ı Şa‘bânuñ üçinci yevm-i şenbede
Çıkup tûğ-ı şehinşâhî olundı kâ‘ide icrâ (22)

Meh-i Şevvâl‘üñ on beşinci şenbe gün alay oldu
Livâsın şehriyâr-ı enbiyânuñ itdiler a‘lâ (26)

‘Aķibinde cem‘an enderûn-ı şehriyârîde
Olan ğilmân cebe vü cevşene ğark oldu ser-tâ-pâ (28)

Du‘â eylerdi giryân sûre-yi Feth‘üñ ‘aķibinde
İmâm-ı evvel ü şâni ol iki şâhib-i taķvâ (31)

Yavuz Selim Han’ın Mısır seferi sonrası İstanbul’da getirdiği kutsal emanetler içinde hırka-yı saâdet de yer aldığından Topkapı Sarayı’nda hırka-yı saâdet dairesi yaptırılıp özel olarak koruma altına alınmıştır. Saraya geldikten sonra padişahlar tarafından özellikle cuma günleri ve mübarek gecelerde hırka, ziyaret edilirdi. Sefer ve cülûs öncesi padişah daireye gelerek namaz kılp dua ederdi. *Hırka-yı saâdet* saray dışına çıkarılacağı zaman özel olarak tahsis edilen ve koçi arabası denilen hırka-yı şerif arabasına yuklenir ve bu hizmetle görevli hasodalılar nezaretinde götürülür; üstü kubbeli, kenarlarından tutup taşımak için kulpları olan

---

yüzünden düşmanın İslâm ülkelerini ele geçirdiğini, Allah’ın yardımıyla onlardan intikam almak için bizzat kendisinin gazâ ve cihada niyet ettiğini, ecdadından Kanûnî Sultan Süleyman’ın da böyle yaptığını belirtti ve devlet ricâlinin bir araya gelerek sefere çıkıp çıkma hususunu görüşmelerini istedi.” Abdülkadir Özcan, “Mustafa II”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mustafa-ii> (28.04.2022).;

Zübde-i Vekayiât’da geçen II. Mustafa’nın hatt-ı humâyûn metni: “Vezîriazam Ali Paşa! Cenâb-ı Hazret-i Feyyâz-ı mutlak bu hakîr-i pür-taksîri ve ‘âciz ve mücrim ve günâhkâr yüzü kara ‘abd-i ‘âciz kuluna kendi takdîr ü fermâniyle rûy-ı zemîn hilâfetini ihsân idüp, lâkin pâdişâhlann her kangısı zevk u safâ ve hâb u rahata düşmüş ise, ol pâdişâhın eli altında olan ibâdullâh cem‘ zamânda huzûr u râhat gördükleri yokdur. Ba‘de’l-yevm zevk u râhatı ve safâyı kendümüze harâm eylemişizdir.(...) Binâen ‘alâ-zâlik ‘avn-i Rabbânî ile küffâr-ı dîzah-karârdan ahz-ı intikam için kendim bi-nefsihî gitmek üzere gazâ vü cihâda külif niyyet eyledim.(...)” Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekayiât (Tahlil ve Metin)*, haz. Abdülkadir Özcan, TTK Basımevi, Ankara 1995, 522.

sandıklara konulurdu. Sarayda, Ramazan'ın 15. günü öğle namazı sonrası hırka-yı saâdet davetlilerle birlikte ziyaret edilirdi. Hem Edirne Sarayı'nda hem de otağ-ı humâyûnda bir hırka-yı saâdet dairesinin mevcut olduğu bilinmektedir. Ramazan'ın 15. gecesini davetliler tarafından ziyaret edilip yüz sürüldükten sonra yüz sürülen kısım altın kaptan yıkanır, sonra bu su, içme suyu ile çoğaltılır, *hırka-yı şerif suyu* olarak adlandırılan bu su, şişelere konulup ikram olarak saraylılara ve saray dışındaki ileri gelenlere dağıtılırdı.¹²

II. Mustafa da Avusturya seferine giderken sancak-ı şerifle beraber hırka-yı saâdeti de yanında götürmüştür. Padişah, cülûs sonrası olduğu için o sırada Edirne'dedir. Nedim Ağa eserinde Ramazan'ın 15. gününün geldiğini ve dolayısıyla herkes için hırka-yı saâdetin sularının ruhlara canlılık verdiğini, cana can kattığını bildirmektedir:

Meh-i rûze irişüp on beşinci gice iftârda
Miyâh-ı hırka-yı Sultân-ı Kevneyn oldı rûh-efzâ (24)

Artık padişah ve ordu, sefere doğru yola revan olmuşlardır. Nedim bundan sonra vardıkları her bir menzilin ismini verip bu menzilleri ne kadar zamanda aldıklarının da notunu yer adlarının altlarına düşmüştür. Nedim Ağa, vardıkları bu menzillerin çoğu zaman coğrafi özelliklerini de tasvir etmiştir:

Tatarbâzarcığına geldük ammâ keşret-i tozdan
Yirüñ bir katı kalkdı âsumân etrâfına güyâ (42)

Gelindi İhtimân'a Kapulu Derbendi yolından
İki etrâfı ser çekmiş semâya kûh-ı Kaf-âsâ (44)

Geçüp konduk Dırağ(o)mân'ıñ Boğâzın Şârı [menzilin]
Bu bir derbend-i pür-mihnet durur hem mesken-i gâvga

Şehirköyü'ni teşbih eylesem şehre 'aceb midür
Görenler evvelin şehre mu'âdil didiler haqqâ (65/66)

Depesinden görünür Tuna içre devr atalar kim
Yumurta kónsa görünür bir ucından bir ucına (258)

¹² Zeynep Tarım Ertuğ, "Osmanlı Devlet Teşrifâtında Hırka-i Şerif Ziyareti", *İÜ Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı:16, İstanbul 1998, 38,39.

Uzun bir yolculuğun ardından Belgrad'a giriş yapılmış ve istişare için meclis toplanıp savaş için alınacak kararlar görüşülmüş, sonradan Tımuşvar yakasına geçilmesi kararlaştırılmıştır. Tımuşvar'a varıldığında her gittiği yerde coşkuyla karşılanan ordu burada da halk tarafından ilgiyle karşılanmış, kale muhafızları onları karşılamaya çıkmıştır. Kalede buldukları sırada Selim Dede isimli mübarek bir zat, onlara bu sene içinde fethedilecek yerlerin müjdesini vermiştir:¹³

Derün-ı kal'ayı seyre biniş kıldıkda ol sultân
Temâsâ kıldı bir hışn-ı haşin etrâfı pür-irmâ

Selîm Dede şehensâha buluşdukda rumüz ile
Bu yıl feth olunacak yirlere hep eyledi imâ (110/111)

Sefeberlik ilan edilmesinin ardından buraya mühimmat ve zahire nakli yapılırken yolların işlek olmasından dolayı sürekli eşkiya baskınları olmaktadır. Rumeli'deki kuvvetlerin çoğu bu sebepten Tımuşvar ve Belgrad kalelerinin korunması, naklin sorunsuz gerçekleştirilmesi ve zahirenin taşınacağı yolların güvenliği için görevlendirilmişlerdir.¹⁴

Osmanlı ordusu, Tımuşvar Kalesi önüne gelerek içi Avusturyalı askerlerle dolu olan kaleyi fethetmişti. Şair de bu fetih sonucunda Tımuşvar'ın artık emin bir belde olduğunu haber vermektedir:

Tımuşvar'a zehâir nakline me'mûr olan 'asker
Çekerlerken burada havf-ı rahşit her sene ammâ

Bi-hamdillâh emîn oldu bu yollar şerr-i a'dâdan
Kökünden kurıya düşmen hemîşe kahr ide Mevlâ

Dağı şerr-i 'adûdan hıfz ide dâ'im Tımuşvâr'ı
Ki kalmış niçe yıldur düşmen içre çün dür-i yektâ (115/116/117)

¹³ Silahdar Mehmet Ağa *Nusretname*'sinde "Hatta tarîk-i halvetiden Selim Dede nam bir pîr-i mazanne-yi kerameyi huzûr-ı humâyûnlarına da'vet ve azîm ikram birle riayet idüp mukabele-yi şahanelerinde iclâs ve iltimas-ı dua vü sena itmeleriyle 'inşallahu teala padişahım mansursun bir gün evvel gidegör' nefesin eyledi." diyerek anlatmaktadır: Silahdar Fındıklılı Mehmet Ağa, *Nusretnâme*, haz. Mehmet Topal, Tüba Yay., Ankara 2018, 146.

¹⁴ Tahir Sevinç, *a.g.e.*, 66.

Tımuşvar'ın güvenliğini sağlayıp iki gün burada konakladıktan sonra artık Lipova Kalesi'nin fethi için erzakları hazır edip yola çıkarlar:

İki gün oturak olduğda biz de olduğ amâde
Lipova Kâl'ası'nda cem' olan küffârı kırmağa (118)

Muharrem ayının 28'i çarşamba günü savaşın yapılacağı yere vardıklarında yüksek bir tepeye padişah otağı kurulmuş ve ilk saldırı gerçekleşmiş, kalenin varoş kısmı (dış kale) alınmış, canlı veya ölü birçok esir ele geçirilmiştir. Şair, askerleri cesaretlerinden ötürü Rüstem'e ve Neriman'a benzeterek gâzi olanların ganimet ele geçirdiğini, şehit olanların da cennete vardığını söylemiştir:

Hücüm idüp hemândem kal'aya toğrı niçe gâzi
Ki her biri şecâ'atde Nerimân idi Rüstem yâ
Varoşı hâmler-yi evvelde alup kelle vü diller
Getürdiler huzûr-ı pâdişâhiye bilâ-pervâ (125/126)
Kimi mâl-ı gâneyim ile şâh-ı aşır oldılar
Kimi firdevs-i a'lâda der-ağuş itdiler hûra (128)

Çetin bir vuruşma sonucu iç kalenin de alınmasının ardından kalenin idare ve zabtı çok zor olacağından lağımlar atılarak kale yıkılmıştır:

Varoşın yıkdılar iç kal'asın lağm ile atdılar
Harâb itdiler ol hışnı çü kalb-i aşık-ı şeydâ (131)

Birçok cephane de ele geçirilmiş (İçinden çıkdı kırk dört pâre top-ı memleket-âşup 134), Mustafa Ağa kale muhafızı tayin edilmiş ve fethin müjdesi Veli isimli bir çuhadar¹⁵ ile Valide Sultan'a ulaştırılmıştır:

Emânet eyleyüp Hakk'a Veli nâm bir çuhadârı
Bu fetühün müjdesiyle vâlide sultâna gitdi tâ (136)

¹⁵"Selçuklular'daki *câmedarın* karşılığıdır. Yaygın olarak **çuhadar** şeklinde de kullanılır. Çuhadarlık, Çelebi Sultan Mehmed zamanında (1413-1421) ortaya çıkmıştır. Başçuhadar ağa ve maiyetindeki ikinci ve üçüncü çuhadarların başlıca görevleri padişahın yağmurluğunu, kürk, kaftan, ayakkabı ve çizmelerini korumak, merasimlerde ve binişlerde bunları bir yerden bir yere taşımak, bayram törenlerinde halka para serpmektir." Abdülkadir Özcan, "Çuhadar", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cuhadar> (29.04.2022).

Bu esnâda Tımuşvâr'a muhâfız oldu bâ-fermân
Vezâretle vezîrûñ kethüdâsı Muştafâ Ağâ (155)

Tımuşvar'a geri döndükten sonra Titel Kalesi'nin saldırı altında olduğu haberi gelir ve o tarafa doğru gidilme kararı alınır. Savaş sabahında sultanın yaptığı cesaret konuşmasının ardından mehter vurulur, Şeyhülislam Feyzullah Efendi de dua ederek orduyu manevi anlamda savaşa hazırlar ve askerler Allah Allah nidalarıyla düşman ordusuna hücumu geçer. Tatar Han'ın kuvvetlerinin de yardımıyla üç saat süren bu çetin savaş zaferle sonuçlanır:

Bi-hamdillâh üç sâ'at içinde Nemçe tâbüri
Bütün fetğ oldu şādân oldılar dünyâ vü mâfihâ (189)

Pek çok asker şehit düşer, Avusturyalı komutan Veterani kaçsa da yakalanıp öldürülür:

Yaralı kaçdı gitdi didiler andan Veterâni
Velî serşadlıden biri başın kesmiş bilâ-mehlâ (174)

Savaş esnasında da II. Mustafa'nın hem gözde komutanlarından hem değerli devlet adamlarından olan Şahin Paşa, Mahmut Paşa ve Hüseyin Bey¹⁶ şehit düşmüşler ve padişah bundan derin üzüntü duymuştur. Cenaze namazları otağın önünde kılındıktan sonra defnedilirler:

Hün-âlüd(e) pîrehele 'adl-i kaşrı pîşgâhında
Namâzın kıldı defn itdürdi bi't-ta'zîm ü tekrîmâ

Uçurdum Şâhinüm Maĥmûdum aldurdum diyü ġâyet
Te'essüf itdi ol sulţân-ı devrân-ı kazâ-fermâ (183/184)

Bu savaşta kahramanlık gösterenlerden övgüyle bahseden Mustafa Nedim Ağâ, ele geçirilen Avusturyalı esirlerden kendisine bir güzel kızın düşmediği için yakınır:

Ġuzâtuñ ekşeri çıkardı Nemçe dilrubâsından
Ruĥı gül lebleri mül şacı sünbül duĥter-i zîbâ

¹⁶ Bu kişiler, Rumeli Beylerbeyi Mahmud Paşa, Diyarbekir Beylerbeyi Şahin Paşa ve Üsküp Beyi Siroto Hüseyin Bey'dir. (Tahir Sevinç, a.g.e.)

Siyah zülfün ne vaktin kim perîşân itse ol kâfir
Niçe müslimlerün ‘aql u dil [ü] cânın ider yağma

Bu yagma içre hayli cüst ü cû kıldum behâsıyla
Elime girmede bir şüh-ı dilâşüb u şeh-r-ârâ (204-206)

Fetih sonrası, fetih sırasında başarı ve kahramanlık gösterenlere hilatlar giydirilip ödüllendirilmişlerdir:

Kavânîn-i kadîm-i Âl-i ‘Osmân üzre ba‘de’l-feth
Hıla ‘ ilbâs için da‘vet olındı ehl olan ammâ

Tatar Hân ile sultânlar u üç tuğlı vezîrân hep
Yohyla giydiler semmûr iclâlâ vü ta‘zîmâ

İki tuğlı paşalar hem sipâh ü yeñ(i)çer‘ağası
Şunûf-ı ‘askerüñ zâbıtları hep giydi hil‘athâ

Yarar olmağıla gâyet ze‘âmetle silahşörlük
Virildi hâş oṭalı Kahramân Ağa‘ya in‘âmâ (207-210)

Lipova Kale’sinin fethinin ardından ordu Şebeş’e yönelmiş ancak Lipova’nın fethi sırasında bozguna uğradıklarını duyan buradaki askerler kaleyi terk edip kaçmışlardır. Savaş öncesinde hayli tahkim edilen kaledeki birçok mühimmatın da Osmanlı ordusunun eline geçtiğini söyleyen Nedim Ağa, eğer savaşarak bu kalenin alınması gerekseydi çok fazla kayıp verileceğinden bahsetmektedir:

Şebeş Qal‘ası‘na kâfir sibişmişken bi-ḥamdillâh
Firâr itmiş bırakmış kal‘ada toṭlar çü ejderhâ

Bunu kâfir metîn idüp cidâle hâzır olmuşken
Bilâ-toṭ u tüfenk ü ḥumbara virdi bize Mevlâ

Eger ḍarban alınmaḵ iktizâ itseydi bu ḥısnı
Guzâtuñ ekşeri iderdi yirin cennet-i a‘lâ (216-218)

Mustafa Nedim Ağa, geçmişte Avusturya seferi düzenleyip buraları fetheden padişahları da anar:

Selefde iki sultân nehr-i Tûna‘yı ‘ubûr idüp
Muḵâbil oldılar küffâr ile bî-bâk ü bî-pervâ

Süleymān hān evvel şāni sālis Hān Mehemmed'dür
 Üçüncü şāh-ı devrān-ı Muştafā hān 'adüv-fersā (228/229)

Rebiülevvel ayının 12. günü mevlid kandili olarak kutlanır. Mevlid, İstanbul'da hem bir âdet olması hem de bir âdet olmasının ötesinde bir teşrifat, protokol çerçevesinde yapılan önemli bir merasimdir. 12. gece sarayda yatsı namazı sonrası mevlid okunup seher vakti de Sultan Ahmed Cami'ne gidilerek mevlid merasimi gerçekleştirilirdi.¹⁷ Mustafa Nedim Ağa da bu sefer sırasında mevlid kandilinin eriştiğini, gazâda da olsalar bu kutlamaya tıpkı İstanbul'da olduğu gibi aynı gelenek üzere nail olabildiğinin sevincini şöyle dile getirmektedir:

Ġazā da olsa meh-mevlid(d)e mevlīd-şerīf oldum
 Sitanbul'da oķınmak 'âdet olmağıla icmālā

Anuñçün cāmi'-i vāķıfda üslüb-ı kadīm üzre
 Oķmasına oldı izn-i sultān-ı cihād-ārā (254/255)

Son ele geçirilen kale de yıktırılıp artık İstanbul'a dönüşe geçilir. Dönüş yolunda Koşmir denen yerde ordu konaklarken Venedik'le yapılan savaşın da zaferle sonuçlandığı haberi gelir:

Bu vādīde irişdi Aķdeñiz'den müjde-yi āħar
 O yüzden dāħı mesrūr kıldı ħalkı Ĥazret-i Mevlā
 Venediğ'ün donanmasın perişān eyledük diyü
 Ķapudan Paşā'dan geldi ħaber şād oldı hep dünyā (261/262)

Nedim dönüş yolunda, yine geçilen menzilleri, ordunun yolculuğu nasıl geçirdiğini (gece yapılan helva meclisleri, av merasimleri), görevinden azledilen paşalar ile yapılan yeni görev tayinlerini, yolculuk sırasında padişaha ulaşan haberleri (hac alayının selametle döndüğü) anlatarak Edirne şehrine vardıklarını haber verir ve burada Valide Sultan ile kardeşi Sultan Ahmet tarafından karşılanır:

Müşerref oldı pā-būsiyla ümmü'l-mü' mininün hem
 Du'ā-yı ħayrın aldı ol şehenşāh-ı ġazā-peymā

¹⁷ Mustafa Can, "Osmanlı Kültüründe Mevlid-i Şerif Geleneği", ed. Yunus Emre Tansü, *Fârâbî Anusına Türkiye ve Türk Dünyası Araştırmaları-II*, İksad Yayınevi, Gaziantep 2020, 152.

Karındaş-ı 'azîzi Hâzret-i Sultân Aḥmed Hân
Ki naḫşın görse taḫsin ider idi Mâni vü Behzâ (298/299)

Müşerref kıldı dâr-ı nuşret olan Edrine şehrin
Şeherden şevket-i tâbile ol mihr-i cihân-ârâ (301)

Seferin ne kadar sürdüğünü de haber veren Nedim, bunu şöyle ifade eder:

Sa'âdetle zehâb u hem iyâbı eyledüm ta'dâd
Ki dört ay ile on dört günde oldu bu sefer cem'â
Oturaḫ altmış altı gün konaḫ altmış sekiz gündür
Yüz otuz dört olur eyle ḫisâb ey 'âḫil-i dâna (303/304)

Osmanlı'da merasimler malum olduğu üzere ihtişamlı olmakta ve teşrifatlar hayli önemli yer tutmaktadır. Düğünler, tahta çıkış törenleri, surre alayları vs.nin yanında padişahın sefere gidiş ve dönüş merasimleri de önemlidir. Nedim, ordunun ve padişahın İstanbul'a gelişini haber verir. Padişah, maiyetiyle birlikte surlardan giriş yapmış, vezirler, âlimler, askerler önünde yürüyerek saraya doğru ilerlemiş, hatta bu durumu halk da seyretmiştir. Valide Sultan, padişahın şehre girişini izlemek için sabah erkenden Alay Köşkü'ne gelmiştir:

Rebî'ü'l-âḫirüñ onıncı pençşenbe günü girdi
Alay ile Sitanbul'a o şâh-ı salḫanat-pîrâ
Mevâlî vü meşâyih cümle sâdât-ı kirâm ile
Emîrân u vezîrân sâ'ir 'asker cümle tertibâ
Öñünce yürüyüp ol ḫahramân-ı dîn ü dünyânuñ
Getürdiler serâyına temâşâ eyledi dünyâ (323-325)
Alay Köşkü'nden alay-ı şehenşâhı tâ seyr için
Şeherden gitti evvel Vâlide Sultân-ı zer-baḫşâ (327)

Padişah, saraya gelip hırka-yı saâdet odasını ziyaret ettikten sonra arz odasına geçerek peygamber sancağını sadrazama teslim etmiştir. Buradaki anlatım, Nedim Ağa'nın sefer dönüşü merasimini okuyucuya nakletmesi bakımından önemlidir:

O şevketle nüzûl idüp serây-ı ‘âlem-livâda
Mübarek hırka otaşın ziyâret kıldılar meşyâ

Müşerref kıldı andan şöıra ‘arz otaşına geldi
Çıkarup ser-penâh u cevşenin ol Rüstem-i heycâ

Gelüp ol demde şadra ‘zam ü müfti-yi naķib ile
Livâ-i Seyyidü’l-Kevneyn’i teslîm itdiler cem’â (328-330)

Ertesi gün deniz yoluyla Eyüp Cami’ne geçip Cuma namazını orada eda edip Eyüp Sultan’ı da ziyaret etmişler, ikindi namazından sonra saraya geri dönmüştür.

Nedim Ağa, eserinin sonuna geldiğini, padişahın düşmanlarının kahrolmasını, Allah’tan ona daima zafer bahşetmesini, ömrünün Nuh peygamber kadar uzun olmasını, onun hizmetinde bulunanların muratlarına her zaman kavuştuğunu ve kendisinin padişaha olan himmetinin çokluğunu belirterek bir süre sonra rütbe sahibi olmayı dilemektedir. Padişahın tarafından da eserin beğenilmesini dilemekte eksiği kusuru varsa da onun huzurunda hünerden sayılacağını ifade etmiştir. Nedim Ağa, Abdi Paşa’nın da manzum bir tarih¹⁸ yazdığını ama manzum olarak olayları anlatmanın zorluğunu da dile getirmiştir.

Onun yazdıkları ve tarzı padişahın hediye ettiği divitle bülbül gibi olmuştur. Padişahın divit ve hançeri hikmetin terazisidir (iki kefesı gibidir). Bunların kol kanat gibi olup ayrılmamaları gerekir, çünkü birisiyle hüküm verirken diğeriyle bu hükümleri yerine getirir.

Eserin Değerlendirilmesi Ve Sonuç

Eser sahibi Mustafa Nedim Ağa’nın şairliğiyle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız için elimizdeki tek nüsha olan bu eserden -bir divan sahibi değilse bile- şiirle yakından ilgilendiği âşikardır. Eserin sonunda yer alan iki gazel de bize bu izlenimi rahatlıkla vermektedir. Şair genelde yer isimleri ile

¹⁸ “Abdi Paşa, *Vekâyi’nâme*’sini has oda hizmetinde iken (1659-1665), IV. Mehmed’in emriyle yazmaya başlamıştır. 1648’den yani IV. Mehmed’in tahta çıkışından 1664 yılına kadar olan devreyi çeşitli kaynaklardan faydalanarak, 1678’e kadar geçen vak’aları da müşahedelerine dayanarak günü gününe yazmıştır. *Vekâyi’nâme*’nin dili oldukça sade, üslûbu güzeldir. IV. Mehmed devri için birinci derecede kaynak olan eserdir.” Fahri Çetin Derin, “Abdi Paşa, Nişancı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/abdi-pasa-nisanci> (02.05.2022).

kelime oyunları yapmayı tercih etmiştir. Bunun yanında bazı teşbih içeren söylemi güzel olan beyitlerinin yanında, bazı vakâları da hikâye ediş şekli başarılıdır. Müellifin hedefi muhtemelen, sanat kaygısı güderek bir eser meydana getirmekten çok, mezkur seferi manzum bir şekilde ama edebi ölçülerden de ödün vermeden kaleme almasıdır. Eserin yüksek bir edebi değeri olduğu söylenemez ama şairin bir zafernâme yazma niyetiyle ortaya koyduğu bu tarih manzumesi, başarılı bir şekilde nazmedilmiştir. Eser, ordunun sefere çıkışı ve dönüşü gibi merasimleri ve gelenekleri, sosyo-kültürel unsurları, askerlerin konaklama zamanlarında nasıl vakit geçirdiklerini, valide sultanın nasıl bir rol oynadığını anlatmasıyla -tarihi hadiseleri aksettirmesinden daha çok- *sosyal tarihi* yansıması bakımından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- SEVİNÇ, Tahir, *Sultanın Son Seferleri*, İdeal Yayıncılık, İstanbul 2019
- Silahdar Fındıklılı Mehmet Ağa, *Nusretnâme*, haz. Mehmet Topal, Tüba Yay., Ankara 2018
- Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekayiât (Tahlil ve Metin)*, haz. Abdülkadir Özcan, TTK Basımevi, Ankara 1995
- CAN, Mustafa, "Osmanlı Kültüründe Mevlîd-i Şerif Geleneği", ed. Yunus Emre Tansü, *Fârâbi Anısına Türkiye ve Türk Dünyası Araştırmaları-II*, İksad Yayınevi, Gaziantep 2020

Makaleler

- DERİN, Fahri Ç. "Mustafa II'ye Dair Bir Risale", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, İstanbul (1949), 45-70.
- TARIM ERTUĞ, Zeynep "Osmanlı Devlet Teşrifatında Hırka-i Şerif Ziyareti", *İÜ Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı:16, İstanbul 1998
- GÖKÇE, Turan, "II. Mustafa'nın Avusturya Seferi (1695) ile İlgili Bir Fetihnâme: Feth-i Lipova Ve Muhârebe-i Lugoş", *Acta Viennensia Ottomanica*, Akten 13. Cıepo - Symposiums, (Ed. Markus Köhbach-Gisela Prochazka-Cladia Römer), Wien, 1999

Dijital Kaynaklar

- BOA, *TSMA.D.1110*, y.8a, 8 Ca 1107-15 Aralık 1695.
- DERİN, Fahri Çetin "Abdi Paşa, Nişancı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/abdi-pasa-nisanci> (02.05.2022).
- GÖYÜNÇ, Nejat, Kitap Tanıtımı: *Der Löwe von Temeschwar. Erinnerungen an Ca'fer Pasha den Alteren, aufgezeichnet von seinem Siegelbewahrer . 'Ali* (Temesşvar Arslanı. Koca Cafer Paşa Hakkında Mühürdarı Ali'nin Hatıraları, giriş, tercüme ve açıklamalar, *Osmanlı Araştırmaları III*, İstanbul (1982), 352,353; dijital kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/112808>
- GÜNDOĞDU, Raşit, "Uşşâkizâde İbrâhim Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ussakizade-ibrahim-efendi> (30.04.2022).

- ÖRENÇ, Ali Fuat, "Sakız Adası", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sakiz-adasi> (20.04.2022).
- ÖZCAN, Abdülkadir, "Çuhadar", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cuhadar> (29.04.2022).
- ÖZCAN, Abdülkadir, "Defterdar Sarı Mehmed Paşa", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/defterdar-sari-mehmed-pasa> (30.04.2022).
- ÖZCAN, Abdülkadir, "Mustafa II", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mustafa-ii> (28.04.2022).
- SARICAOĞLU, Fikret "Sır Kâtibi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sir-katibi#2-osmanlilarda> (04.05.2022).

METİN: ZAFERNÂME-İ GÂZÎ SULTAN MUSTAFA HAN

[1b]

Zafernâme-i Gâzî Sultân Muştafâ Hân Bin Ebî Feth-i Sâni Gâzî Sultân Mehemmed Hân-ı Râbi'

Bismillâhirrahmânirrahîm elhamdülillahi rabbi'l-'âlemîn veşşalâtu
vesselâm 'alâ seyyidînâ Muhammedin ve âlihi ve şahbihi ecma'in eţ-
tayyibîne eţ-tâhirîn

mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün

1. Te'âlallâh zihî sultân-ı 'âlî-ğadr u mülk-ârâ
Hudâvend-i mu'azzam pâdişâh-ı salţanat-pîrâ
2. Güzîn-i şehriyârân-ı cihâd-âyîn-i 'Oşmânî
Semiyî-yi mefhar-ı 'âlem cihânban u cihâd-ârâ
3. Sikender-ğadr Sultân Muştafâ ibni Mehemmed Hân
Geçince taht-ı nuşret-bahta mesrûr oldı hep dünyâ
4. Serîr-i şevket ü şânuñ cihâd-ârâ Nerîmânî
Sipîhr-i salţanatda mihr-i 'âlemgîr ü 'âlî-câ
5. Bu iğbâl ü bu şevketle o şâh-ı Qahramân-şavlet
Ümîd oldur ki ide salţanat aħkâmını icrâ
6. Çü biñ yüz altı sâlinüñ cemâziye'l-âhîrinde
Yigirm'ikinci Yekşenbe günü ol hüsrev-i heycâ
7. Sa'âdetle cülûs itdükde taht-ı mülk-i İslâm'a
'Adüdan intikâma şarf-ı himmet itdi bî-pervâ
8. Cülûs-ı meymenet-me'nûslarından yevm-i râbi'de
Zafer-yâb itdi deryâda guzâtı Hazreti Mevlâ
9. Donanması bozulup kâfir-i düzağ-ğarînüñ [hep]¹⁹
Sağız oldı dehân-ı ehl-i İslâm içre zevk-ârâ
10. Cülûs ile Sağız Adası feth-i **ğahir**²⁰ olunca

¹⁹ Bu mısraın vezni aksamaktadır.

²⁰ "ğahir" kelimesi 1106 tarihini vermektedir.

Nizāma yüz tıttup tecrīde āgāz eyledi dūnyā

11. O sultān-ı 'aṭā-perver o ṣāh-ı ma'delet-güster
Şürūṭ-ı dīn ü devlet üzre oldı salṭanat-pīrā
  12. Alup ḥāme mübārek destine evvel ḥaremine
Cedīden şırta ta'yīn itdi bā-ḥaṭṭ-ı (?)²¹ inşā
- [2a]
13. Beşinci gün ki Pençşenbe idi iḥrāc olup şırta
Emīni giydi saḳḳābaşılarla ḥil'at-i zībā
  14. Şeşüm Cum'a günü şemşir-i 'ālem-gir kuşanmağçün
Alay ile gidilüp Eski Cāmi' oldı nūr-efzā
  15. Bu eşnāda olinup 'izzet ü devlet ile da'vet
Cenāb-ı vālide sultān-ı ferruḥ-baḥt-ı sa'd-efzā
  16. Ol ümmü'l-mü'minīn ol zerretü't-tāc-ı şehinşāhī
Çerāğ-ı nūr-pāş-ı mülk ü millet übbehet-pīrā
  17. Şeref-yāb eyledikde Edrine şehrin sa'ādetle
Oluş erkān-ı devlet cümle istikbāline pūyā
  18. Şeh-i 'ālem muḳaddem şevket ü iclāl ile bendi
'Azīmet eyledi ikrāma var iken ḳatı sermā
  19. Mübārek pāyına rū-māl idüp ta'zīm ile oldı
Du'ā-yı ḥayrına mazḥar ḥuḳūḳın eyledi icrā
  20. Bu ta'zīmi görünce ḥalk-ı 'ālem hep du'ā ḳıldı
Pesend itdi dil ü cān ile ehl-i 'ālem-i bālā
  21. (?)²² şerefdin şoñra 'azm idüp cihād üzre
'Umūmen ṭaşra ḳıḳmak için oldı 'askere inhā
  22. Mübārek māh-ı Şa'bān'uñ üçüncü yevm-i Şenbede
Çıkup tüğ-ı şehinşāhī olundı ḳā'ide icrā
  23. Şalā olmuşdı erbāb-ı gāzāya şarḳan u ğarban

21

22

Hücüm itdi dilirân-ı cihân seyl-i 'arim-âsâ

24. Meh-i rûze irişüp on beşinci gice iftârda
Miyâh-ı ırka-yı Sultân-ı Kevneyn oldu rûh-efzâ
  25. Yigirm'ikinci Pençşenbe günü 'izz ü sa'âdetle
Otâk-ı zer-nitâkı kıldılar zibende-yi şahra
  26. Meh-i Şevvâl'üñ on beşinci Şenbe gün alay oldu
Livâsın şehriyâr-ı enbiyânuñ itdiler i'lâ
  27. Şeh-i Baḥḥâ vü Yeşrib Kahramân-ı maşrık u mağrib
Zirih-püş oluban taḥ(ın)dı miyâna tığ-i hün-efşâ
  28. 'Aḳıbinde cemî'an enderün-ı şehriyârîde
Olan ğilmân cebe vü cevşene ğarḳ oldu ser-tâ-pâ
  29. Alay ile nüzül itdükde otâğ-ı hümâyûna
Kažâ-yı Edrine oldu bilâ-şübhe behiş-âsâ
  30. Resül-i Ekrem'üñ sancağın eṭrâfında ba'de's-şâm
Üç oṭadan Fetih-hânân ta'yîn oldu tecdidâ
  31. Du'â eylerdi giryân sûre-yi Feth'üñ 'aḳıbinde
İmâm-ı evvel ü şâni ol iki şâhib-i taḳvâ
  32. Mühimmât-ı sefer itmâmına sa'y-ı belîğ üzre
Yigirm'üç gün tevaḳkuf idüp oldu pür-şeref şahrâ
  33. Kemâl üzre ğazâya niyyet idüp 'azm-i rezm ile
Kemâl Çayırı'na ḳurdu otağı şâh-ı mülk-ârâ
  34. Çü il geçdügi köpriden görindi biz daḥı geçmek
Görinince çehar sâ'atde cisr-i Muştafâ Paşa
- [2b]**
35. Çıkup bir gürg Ḥarmanlı yolında bîşezârından
Girizân oldu kûha irmedi bir esb-i çâpük-pâ
  36. Sipâhân u silaḥdârân sağ u şolda zînetle
Uzunca_âbâd'ı güyâ kıldılar pür lâlezâr-âsâ
  37. Meded ḳıyma dimişken ḳıyma ḳıyma eyledi bağrum
Ḳayalı'da ḳaya baḳışlı bir şehbâz-ı bî-pervâ

38. Şikâr idince at sürdük niçe deşt ü beyâbânda
Papaslı menzilin eyledi ol gice herkes câ
39. Şeh-i devrân süvâr olduğı dem ol rahş-ı maḥbûna
Kudûmuyla münevver oldı Fil(i)be şehri ser-tâ-pâ
40. Biniş kıldıkda sultân-ı zamân Çiğdem Depesi'ne
Harâretle 'ataş çiğdem-veş itdi niçeyi maḥzâ
41. Oturağ oldı on gün râḥat itdi 'asker-i İslâm
Pür oldı lâle-âsâ ḥaymelerle dâmen-i şahrâ
42. Tatarbâzarcığı'na geldük ammâ keşret-i tozdan
Yirüñ bir katı kalkdı âsumân eṭrâfına güyâ
43. Yeñiköy'e gelindi eskiden kondukları yirde
Konup âb u hevâsın buldılar ğâyetde rûḥ-efzâ
44. Gelindi İḥtimân'a Kapulı Derbend'i yolından
İki eṭrâfı ser çekmiş semâya kûh-ı Kâf-âsâ
45. Bu derbendi bu vâdide görenler dir bu dünyâda
'Aceb var mı ki bir müzd-i cihân-peymâ gide tenhâ
46. Yeñihân'a egerçi geldüñ ammâ göç yarağın kıl
Müsâfirḥâne-yi 'âlemde her konan göçer zîrâ
47. Şafâ-yı câvidânî buldı cümle 'asker-i İslâm
Şehinşâh-ı cihân kıldıkda Şofya menzilin me'vâ
48. Hîlâf-ı şer' ü katl-i nefis ü mâl alduñ diyü vâfir
Süleymân Paşa'dan kıldı şikâyet müslim ü tersâ
49. Otâğ-ı zer-nitâğ-ı ḥüsrevânîye olup ihzâr
Ne deñlü müdde'î var ise geldi cümle pâ-der-pâ
50. Süleymân Paşa feryâd iderek şâha didi şâhum
Emîr şer'üñ bularuñ sözlerini eyleme işğâ
51. Babañ Sultân Meḥemmed baña gönderdikde tuğ sancak
Muḥâfız kıldı oldum ben de İskenderye'de paşa
52. Gözime râḥat uykusun ḥarâm-ender-ḥarâm idüp
Cihâda şarf-ı evkât eyleyüp bî-bâk ü bî-pervâ

53. Niçe yıldan berü kâfirle cenk itdüm bi-ḥamdillāh
Baş aldum baş virdüm virmedüm taş kâfire ammā
54. Ḥudā-yı lā-yezālūñ luṭfi ile her kaçan kâfir
Bu semte gelse bozulup firār eylerdi maḡlūbā
55. Sekiz aldum babañdan şimdi dört kal'a ziyādeyle
Kız oḡlan kız teslīm eyledüm sen şāha ma'mūrā
56. Benüm nā-ḥāk yire kanum yire dökürüben andan
Vebāle ḳoymaḳ isterler seni ey şāh-ı 'adl-ārā
57. Murādum devr-i 'adlūñde ḡazā itmek durur ancak
Ḥasūdu lā yesūd eṭrāfum aldı bī-kesüm ḥālā²³
- [3a]**
58. Şehūñ ḳalbine ilhām ile bī-cürm olduḡum bilsün
İlāhā Ḳādirā Perverdigārā Vāḥidā ferdā
59. O paşa-yı müşārün bi'l-benāna eyleyüp bühtān
Ne deñlü itdilerse iftirā didi hemān ḥāşā
60. Vezīr-i a'zam ü müftī vü şadreyñ cem' olup cümle
Görüldi ḥaḳḳ ü 'adl üzre bu da'vā-yı ḥilāf inhā
61. Kimi şāḥib-ḡaraz kimisi şāhid-zūr olmaḡla
Süleymān Paşa'ya ikrām-ı külli oldı tekrārā
62. Meh-i zi'l-hiccenūñ onuncı cum'a 'ıyd-ı 'adḥāsı
Bu cāy-ı dilkeş ü ḥürremde ḳaldı şāh-ı bī-hemtā
63. On üç gün oturaḳ oldı o cāy-ı cennet-āsāda
Niçe āzāde serbānāda demler sürdi müstevfā
64. Kazā-yı Ḥalkalı bīkār ṭoldı ḥalk-ı 'ālemle
Hemīşe 'askeri luṭfi ile reyyān ide Mevlā
65. Geçüp konduḳ Dıraḡ(o)mān' uñ Boḡāzın Şarı [menzilin]
Bu bir derbend-i pür-miḡnet durur hem mesken-i ḡavgā
66. Şehirköyü'ni teşbīh eylesem şehre 'aceb midür
Görenler evvelin şehre mu'ādil didiler ḥaḳḳā

²³ Bu mısraın vezni aksamaktadır.

67. Hüdâ Sulţân Murâd-ı râbi'üñ rûhını şâd itsün
Ki emriyle yapılmışdur Palanķâ-yı Mûsâ Paşa
68. Kızıl Derbend'i geçdükde gelindi Kâl'a-yı Nîş'e
Metânetde yiridür dir isem ger Kandıye-âsâ
69. Kudüm-i pâdişâh-içün atıldı kâl'adan toplar
Sadâdan lerzenâk oldu gerek şîb ü gerek bâlâ
70. Okına Fâtiĥâ lâyıĥ durur rûĥ-ı şerîfiyçün
Ki çekdi niçe zaĥmet Köprül'oglı Muştafa Paşa
71. İki gün oturaĥ oldu oradan daĥı naĥl itdük
'Aleksince gibi bir vâdi-i pehnâyı kılduk câ
72. Geçüben Râcana'dan²⁴ Kayal'oglı Çifliĥi üzre
Zamân ile gelüp giçenlere me'kul imiş bu câ
73. Bir âhü-beççe şaydıla bu vâdi vü şâĥârâda
Tek ü pü iderek geldük perâkende Parâkin'e
74. Morava şuyını cisr-i 'azîm ile 'ubür idüp
Cemî-i 'askere ârâmgâh oldu Yaĥodine
75. Burada 'asker-i İslâm'(uñ) mürür idecegi yolda
İki ĥaydüdü urdılar kazıĥa karşı karşıya
76. Deve baĥırdanuñ bayırını geçdük selâmetle
Baţoçine'de esdi bir muĥâlif rûzigâr ammâ
77. Ĥarâba müşrif olmuş gerçi istîlâ-yı küffârdan
Umaruz ola âbâdân Palanķâ-yı Ĥasan Paşa
78. Bu yollarda olan pandürlar cümle dilâverdür
Kolar'uñ kulları daĥı tüfenk-endâz u çâbük-pâ
79. Bi-ĥamdillâĥ Tuna nehri görindi ceş-i İslâm'a
Kenârında yapılmışdur Ĥişârcık Kâl'ası ĥaĥkâ
80. Yemeklik oldu ancak bu maĥall-i râĥat-efzâda
Cuyüş-ı 'Ernabudı Çeşme'de seyr eyledük cem'a

[3b]

²⁴ Rajan şehri.

81. Alay ile seher raḥş-ı hümâyûna süvâr olup
Beliğrad'a duḥûl itdi şehensâh-ı Sikender-râ
82. Binişle kal'a vü top u donanmâ-yı hümâyûnı
Kılup seyr iki cânibden atıldı top-ı berç-âsâ
83. Ağustos u Muḥarrem evveli biñ yüz yedi sâli
Çü Pençşenbe günü olduḡda ol sultân-ı 'adl-ârâ
84. Kemâl-i luṭf ü iḥsân-ı 'amîmin eyleyüp izhâr
Bu 'abd-i ḥâlîşi ḥüsn-i nazarla eyledi iḫyâ
85. Ḥudâ 'ömrin mezîd itsün cihân durduḡça var olsun
Çerâğ-ı ḥâş kıldı ḥâş oṭa oldı baña me'vâ
86. Bu elṭâfuñ **Nedîmâ** şükrini icrâ nice mümkin
Ki her birini ta'dâd eyleseñ bir ni'met-i 'uzmâ
87. Bi-ḥamdillâh ne devletdür o şâh-ı a'zama ḥizmet
Mü'eddîdür ḥuşûl-i devlet ü dâreyne tevfiķâ
88. Ez-ân cümle livâ' u hırkası Sultân-ı Kevneyn'üñ
Daḡı seyfi-güzîni rumḥ-ı aşḫâb-ı nücûm-âsâ
89. Olunur nevbet ile ḥizmet anlara 'ale't-ta'cîl
O 'izzetle daḡı müstes'ad itdi Ḥazret-i Mevlâ
90. Muḡaddem ḥacc-ı Beytullâh-ı a'zamda 'ale't-taḫşîş
Müyesser olduḡı dem ravza-yı 'ulyâya rû-fersâ
91. Murâdâtum niyâz itmiş idüm feyyâz-ı muṭlaḡdan
Kabûli oldı zâhir sâ'irin de luṭf ide Mevlâ
92. Du'â-yı ḡayra mazḡar olduḡıñı eyledüñ izhâr
Yine târiḡe gel ol gün ne oldı eyleyüp imlâ
93. Otâķ-ı zer-niṭâķa cem' için fermân olup cümle
Vezîrân u emîrân mîr-i mîrân-ı sūḡan-pîrâ
94. Ḥuzûr-ı enverîde istişâre olunup herkes
Tımuşvar yakasına geçmesini gördiler evlâ
95. 'Ubûr-ı 'asker için köpri bünyâdı olup fermân
Tuna üzre yedi günde yapıldı cisr-i bî-hemtâ

96. Zamān-ı akreb içre böyle bir cısr-i mu'allānuñ
Yapılduğunu hiç gör(me)miş işitmiş yoğ-iken aşlā
97. 'Ulüv-vi himmet-i şehden irişüp şüretā itmām
Bilā-zahmet 'ubūr itdi gūzāt-ı ma'reke-ārā
98. Tavaḳḳuf eylemek için ḥarīm-i ḥāşş-ı sultānı
Nigibolı'ya gitdi firkateler ile ez-Ṭuna
99. Çün on beş gün oturaḳ oluban ol cāy-i me'mende
Yedi günde yapılan köpriyi biz geçmişiz yevmā
100. Yemeklik oldu Porça şuyunu geçerken köyden
Ḳonaḳ oldu o şeb Orca köyi ḳurbında bir me'vā
101. Duḫl itmekle dār-ı ḥarbe kânün-ı kadīm üzre
'Aşır dīvānı ḳalkup çalmadılar ṭabl ile şurna
102. Velī ba'de'l-'aşā ve nīm-i şeb içre iki def'a
Çalındı her ṭarafdan ṭabl u kūs rağmen 'ale'l-a'dā
103. Geçüp Sebistine köprüsin ḳonıldı Batçova²⁵ üzre
Fevākihle pür olmuş iskelesi çün Ḳāsım Paşa

[4a]

104. İki gün oturaḳ oldu zehāir her ṭaraf ṭoldı
Şafā-yı cāvidān buldı dil-i ḡamdīde-i mārā
105. 'Aşādan şoñra ḳalkup gice gitdük māh-tāb içre
'Alipıñarı'na geldük çü ba'd-ez zaḥav-ı kübrā
106. Ṭulū' idüp yedide māh-ı şeb-ārā yola girdük
Varup Tente²⁶ şuyunuñ köprüsü o günde ḳonduḳ tā
107. Varınca Erdo suyu ḳurbı(n)da ḥaylī ta'ab çekdük
Memāta varayazdı teşnelikten rākib ü yaya
108. Oturaḳ olmağın bir gün biniş kıldı şu başına
Yeñ(i)çeri ağası kıldı ziyāfet ile et ihdā
109. Ṭımışvar'da muḥāfız olan İslām 'askeri cümle

---

²⁵ Batcova: Pañçova

²⁶ Bu yerin esas adı Denta'dır.

- Şeh-i devrāna istikbāle çıkdı pîr ü ger bernā
110. Hayāt-ı tāze bulup 'ıyd-ı ekber kıldılar yekser
Gerek bāy u gedā ger mîr-i mîrān u gerek paşa
111. Derûn-ı kal'ayı seyre biniş kıldıkda ol sultān
Temāşā kıldı bir hısn-ı haşîn etrāfı pür-irmā
112. Selîm Dede şehensāha buluşdukdā rumûz ile
Bu yıl fetḥ olınacak yirlere hep eyledi imā
113. Bizüm niyyetümüz Erdel durur meydānumuz Baçka
Tuna seyrānumuzdur tellerimizi vire Mevlā
114. Gelüp Dervîş İbrāhim Namāzî nām bir dānā
Didi Maḥmūd Begoğlı Pofça'yı fetḥ eyledi đarbā
115. Tımuşvar'a zeḥāir naḳline me'mûr olan 'asker
Çekerlerken burada ḥavf-ı raḥşit her sene ammā
116. Bi-ḥamdillāh emîn oldu bu yollar şerr-i a'dādan
Kökünden ḳuriya düşmen hemîşe ḳahr ide Mevlā
117. Daḫı şerr-i 'adûdan ḫıfz ide dā'im Tımuşvar'ı
Ki ḳalmış niçe yıldur düşmen içre çün dür-i yektā
118. İki gün oturak oldukdā biz de olduḳ āmāde
Lipova Ḳal'ası'nda cem' olan küffarı ḳırmağa
119. Nevālegāh Yarmat çeşmesinde oluban andan
Palanḳā-yı Şārāt önünde ḳonıldı hezîr-āsā
120. Ḳarış muruş giderken ol dıraḫtānuñ arasında
Kenār-ı nehr-i Mureş oldu toğrı menzil-i ra'nā
121. Seḫer ḳalkup giderken yol yañılınca ḳulağuzlar
Niçe top u cebeḫāne bataḳda ḳaldılar bata
122. Hezārān cidd ü sa'y ile çıkarup (?)²⁷ gitdiler
Ḥudāya iderek ḫamd ü mükāfātını ister cā
123. Muḫarremde yigirmi sekizinci hem Çeharşenbe

Nigūnī kable'l-'aşr geldük Lipova Ƙal'ası alna

124. Ƙuruldı bir mekân-ı mürtefi' de sāyebān-ı şāh
Ki her ne deñlü cenk olsa görünürdi ol arada
125. Hücüm idüp hemāndem Ƙal'aya toğrı niçe ğāzī
Ki her biri şecā'atde Nerīmān idi Rüstem yā
126. Varoşı ħamle-i evvelde alup kelle vü diller
Getürdiler ħuzūr-ı pādişāhīye bilā-pervā
- [4b]**
127. Ğuzāt-ı müslimīne şol Ƙadar in'ām olundu kim
Netīce bir bucaƘda fetĥin iĥsān eyledi Mevlā
128. Kimi māl-ı ğanāyim ile şāh-ı 'aşr oldılar
Kimi firdevs-i a'lāda der-ađuş itdiler ħūra
129. Yapıldı küştelerden püşteler gören olur ħayrān
Ƙızıl Ƙana boyandı pīşġāh-ı ħayme-i ħađrā
130. Velikin Ƙal'asınuñ zabtı mümkün olmaduğıçün
Türāb ile berāber olmasını gördiler evlā
131. Varoşın yıƘdılar iç Ƙal'asın lağm ile atdılar
Ħarāb itdiler ol ħışnı çü Ƙalb-i 'āşıƘ-ı şeydā
132. Binişle Ƙal'a vü varoşı ben de görmeyeydüm ger
PalañƘa iddi'āsın eyler idüm lecc ile ammā
133. Bu bir ħışn-ı ħaşın imiş ki Niş ile Beliğrad'a
Mu'ādildür dir iseñ ger bu sözde yok ħaťā aşlā
134. İçinden çıkdı kırƘ dört pāre toğ-ı memleket-āşüp
Ki her biri birer Ƙal'a deđerdi ger behā olsa
135. Yedi yüz ħumbara on biñ yuvarlaƘ (on) kırƘ biñ kile
Barut Ƙaňtār üç biñ on yedi biñ çavdar-ı a'lā
136. Emānet eyleyüp ĦaƘƘ'a Velī nām bir çuƘadārı
Bu fetĥüñ müjdesiyle Vālide Sulťān'a gitdi tā
137. Erācif ü ekāzīb ile tolmuşken bütün 'ālem
Bu peyġām ile şād olup sürūr itdi bütün dünyā

138. Topuğdan bir ayağı yok ağaç ayak topal kâfir
Maçar kağanası imiş esir içre bulduğda
139. Tımuşvar' uñ alay begyi şehenşâhuñ kulağuzı
Olan Pîrî Ağa geldi sürür ile olup güyâ
140. Didi ol dem şu hınzıruñ meded boynı urulsun kim
Eger bir kez halâş olursa irmez buña her yaya
141. Tımuşvar cānibinden bu topallığıyla kaç def'a
Çok âdem kapup itmişdi esir ol kâfir-i yektâ
142. Bunuñ bayrağı altından tutıldı niçe kâfirler
Veli bunuñ izi tozına kimse irmedi aşlâ
143. Nazargâh-ı şehenşâhîde Pîrî Ağa yedi-y-le (eliyle)
Uruldu boynı hınzıruñ'aceb mel'ün imiş ammâ
144. Bütün serhadli bunuñ yoğ olmasın dilerlerken
Bu dağı oldu sultān devletinde bî-ser ü bî-pâ
145. Ol eşnâda Tatar Hān Hāzreti 'asker ile geldi
Ki her birisi güyâ bir hizebrān-ı selâsil hâ
146. Cebeḡāne zehāyir toplar[ı] naql olunup cümle
Ahālîsi ile oldu Tımuşvar kal'ası iḡyâ
147. Burada dağı oldu meşveret t̄abūr-ı küffāra
Tımuşvar'a dönüp soñra gidilmek didiler evlâ
148. İḡāmet anuñ-içün altı gün olup dönüp 'asker
'Azīmet itdiler t̄abūr-ı Vet(e)rān üzre bî-pervâ
149. Palankā-yı Şārān'a geldük ammâ keşret-i bārān
Şaşırdı 'asker-i İslām kaldılar o şeb tenhâ
- [5a]
150. Deve kaḡır cebeḡāne çamurda kaluban hālî
Niçeler yüklerinden ayrılıban kaldılar yaya
151. O şeb şām olduḡı mevzi'de kaldı her kes-i nâkes
Gidilmez keşret-i bārān u gilden bir adım zīrâ
152. Bir iki cisir-i 'ālî ger olaydı ol maḡallerde
Bu deñlü zaḡmeti görmezdi aşlâ dide-i bīnâ

153. Müeyyed kıla sultānū'l-ğuzātı dā'imā Bāri
Ki ednā himmet ile buldı herkes zevk-i rūḥ-efzā
154. Anuñ-çün oturaḳ oldu bu cāy-ı pür-vaḥal içre
Ki 'asker yapça yapça cem' oluban çekmiye īzā
155. Bu eṣnāda Tımuşvar'a muḥāfız oldu bā-fermān
Vezāretle vezīrūñ kethūdāsı Muştafā Ağa
156. Bu fetḥ-i nāzenīn bu iftitāḥ-ı ictimād ile
Tımuşvar'a duḥūl itdi şehensāḥ-ı cihād-ārā
157. İki gün oturaḳ oldu o cāy-ı rāḥat-efzāda
Ḥaber geldi Titel Ḳal'ası'nı da aldılar ḍarbā
158. Geçüben Erdo şuyın cısr ile ḳonduḳ Poğonçe[ye]
Şudan 'asker geçerken ḥayli zaḥmet çekdiler ammā
159. Cenāb-ı pādīşāḥ-ı 'ālem-ārā ile [?] tevfiḳ
Ki ide bendegānın yek-be-yek hem seyr ü hem ihyā
160. Şuyuñ başında İskender gibi sedd-i sedīd oldu
Ğuzāta virdi ḳuvvet her birisi oldu ejderhā
161. Egerçi yolda bir miḳdār zaḥmet çekilür şoñra
Konağı buldurur Yoldur Köyin şorar isen cānā
162. Şafer aymuñ on ikinci rüz-ı erba'ā içre
Muḳābil oluruz lütf-ı ḥaḳ ile diyü taḥmīnā
163. Geçüp Lağoş Palanka'sı öñünden kerr ü ferr ile
Yürüdi def'aten ṭābur-ı maḳhūr üzre şāhensā
164. Naşartu bi'ş-şabā medlūli üzre nuṭṭ idüp sultān
Şabā faşlıyla me'mūr oldu mehterbaşı der-heyçā
165. Gelüben ḥāzret-i müftī-yi devrān ḥāce-i sultān
Ki Feyzullāḥ Efendī'dür o feyz-i ḥāzret-i Mevlā
166. Naḳīb-i zümre-yi eṣrāf Şeyḫzāde Efendiyle
Daḥı Mīrzā Efendi şadr-ı Rüm ol fāzıl-ı dānā
167. Ebezāde diyü meşhūr olan şadr-ı Anaṭolı
Kerīmü'n-nefs 'Abdullāḥ Efendi şāḥib-i taḳvā

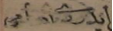
168. Huzūr-ı şehneşehde rākibā müftī-yi 'aşr ol an
Du'ā kılduğda āmin didi sā'ir sırrā vü cehdā
169. Du'ā nezd-i livā' vü hırka-yı Sulţān-ı Kevneyn'de
Olup gökde melekler didiler āmīn [ü] āmīnā
170. Hücūm itdikde birden hamle-i evvelde gāziler
Şadāyullāh-ı Allāh ile doldı vādi-yi gābrā
171. Yürüdi kol kol 'asker girdi t̄abur içine yekser
Getürdi niçe server ser olundı sīm ü zer i t̄ā
172. İrişdi berķ-i h̄ātif gibi Tatar H̄an-ı 'ālī-şān
Dilīrān-ı şabā-reftār u şarşar-pāy ile h̄aķķā
- [5b]
173. Arada hayli cenk oldu çoğı baş virdi baş aldı
Şoñunda itdi mansūr 'asker-i İslām'ı ol Mevlā
174. Yaralı kaçdı gitdi didiler andan Veterāni
Velī serhadliden biri başın kesmiş bilā-mehlā
175. İki cenral beş biñbaşı bir begzāde katlı oldu
Diyü feryād itmişler Sebende kāfir-i h̄od-rā
176. Bulardan mā'ada pülāda gark olmuş niçe kāfir
Kılıçdan geçdi kimi de giriftār oldu kelb-āsā
177. Kılıç şakırdısından işidilmez oldu gayrı şey'
Şorar iseñ H̄udā bilür ne deñlüdür diyü katla
178. Pür oldu güllelerden küştelerden Baçka meydānı
T̄amuş nehri kızıl kan ile ceryān itdi nev'-i mā
179. Zamān-ı akreb içre böyle göz açdurmamağıyla
Bu t̄iğ-i bī-dir̄iği yememişdür kāfir-i bed-rā
180. Şāhin Paşa ile Maħmūd Begoğlı hem H̄üseyn Beg
Şehādet cāmını nüş itdiler bu cengde bī-pervā
181. Rūmeli Beglerbegi'si ol dem didi bā-h̄att̄ idüp tedbīr²⁸
Bu cengde kapucılar ket̄hūdāsı ol(an) H̄asan Ağa

²⁸ Bu mısraın vezni aksamaktadır.

182. Yüridi 'ākılāne girdi t̄ābūr içre şīrāne
Şehīd olduđı dem Maħmūd Paşa-yı cinān-ārā
183. H̄ün-ālūd(e) pīrehele 'adl-i kaşrı pīşgāhında²⁹
Namāzın kıldı defn itdürdi bi't-ta'zīm ü tekrīmā
184. Uçurdum şāhinüm Maħmūdum aldurdum diyü gāyet
Te'essüf itdi ol sulţān-ı devrān-ı kazā-fermā
185. Ğuzātuñ ekşerinüñ gözlerinden akdı kanlu yaş
İnān vallāhi billāhi h̄ilāfa yok durur aşlā
186. O rüz-ı rusta-h̄izi ey muķīmān ger göreydüñüz
Bilā-şek ağlayup eylerdüñüz feryād u vāveylā
187. Der-āğüş eyledi Lağoş emīr-i şehriyār ile
Silaħdār 'askeri birden yüridi durmadı aşlā
188. Ricāl ü şīr-i yezdān bu neberd-i a'zam içinde
Müheyyā idi didiler görenler rāstī rü'yā
189. Bi-ħamdillāh üç sā'at içinde Nemçe t̄ābūrı
Bütün fetħ oldu şādān oldılar dünyā vü māfihā
190. Sürüp bī-bāk ü bī-pervā semend-i bād-peymāsın
O demde ħaznedār-şehriyār olan Nezīr Ağa
191. Varup t̄abura çıkardı ġanāyimden katı çok şey
Bu ana dek anı hiç görmemişdi dīde-i bīnā
192. Dil ü kelle getürenlere baħş iderdi [?]³⁰
Silaħdār-ı şehensāh-ı cihān olan Ĥasan Ağa
193. Şebāt-ı pāyla sancağlar önünde durdı şīrāne
O dem bābu's-sa'ād'āğası olan Muştafā Ağa
194. Ĥaş ota başı 'Abdullāh Ağa daħı dil ü cāndan
Du'ā kıldı du'āsı müstecāb pīrān-ı dehr-āsā
195. Ğanāyimden getürdi ħayme ol vaķd-ı neberd içre
Levendāne sürüp raħşın Çuķadār İbrāhim Ağa

²⁹ Bu mısraın vezni aksamaktadır.

³⁰

[6a]

196. Rikābdār Aḥmed Ağa daḥı ol rüz-ı meşāf içre
Rikāb-ı şehriyārīden bir adım ıalmadı aşl
197. İderdi 'arbede dülbend aḡası Muştafā Ağa
Velī destinde var idi o dem destār-ı şāhenşā
198. Miyān-ı 'askerīden yaralılara yol açardı
Anahtar aḡası olan Muḡammed Ağa bī-pervā
199. Muşāhiblerden Aḥmed Ağa daḥı şöyle cenk itdi
Ki anı görmeyenler bilmeyenler yok durur aşlā
200. Velīkin ḡaş oḡalı ıahramān Ağa bu cenk içre
'Aceb erlik yararlık eyledi ammā katı a'lā
201. **Nedīm**-i zār'uñ ise kabza-yı şemşīr destinde
ıafadārān-ı sulṡāndan idi bebr ü peleng-āsā
202. İçerden taşradan çok kimseler şīrāne cenk itdi
Bulardan cenk ümīd olmaz iken şad merḡabā ḡaḡkā
203. İçinden çıkdı on dōrt pāre ṡop dehr ü şehir-aşūb
Cebeḡāne yuvarlak daḥı var idi bilā-yuḡşā
204. Ğuzātuñ ekşeri çıkardı Nemçe dilrubāsından
Ruḡı ḡül lebleri mül şācı sūnbül duḡter-i zībā
205. Siyāh zülfün ne vaktin kim perīşān itse ol kāfir
Niçe müslimlerüñ 'aḡl u dil [ü] cānın ider yaḡma
206. Bu yagma içre ḡayli cüst ü cū kıldum behāsiyla
Elime girmedi bir şūḡ-ı dilāşūb u şehir-ārā
207. ıavānīn-i kādīm-i Āl-i'Oşmān üzre ba'de'l-feth
ḡıla' ilbās içün da'vet olındı ehl olan ammā
208. Tatar ḡān ile sulṡānlar u üç tuḡlı vezīrān hep
Yolıyla giydiler semmūr-ı iclālā vü ta'zīmā
209. İki tuḡlı paşalar hem sipāh ü yeñ(i)çer'aḡası
Şunūf-ı 'askerüñ zābıṡları hep giydi ḡil'athā
210. Yarar olmaḡıla ḡāyet ze'āmetle silahşōrlük
Virildi ḡaş oḡalı ıahramān Ağa'ya in'āmā

211. Palankāyı yıkup hāk ile yeksān eylemek için
Oturağ oldı bir gün ol maḥal içre tebetenhā
212. Bozulduğunu t̄abūruñ işitdügi gibi kāfir
Firār eyledügin sultāna yolda itdiler inhā
213. Kara Şebeş ki Cidvār nām palankā öfine düşmüş
İnüben konduğ ol yirde ki hāki güyiyā kīmyā
214. Cibāl üzre görindi berğ-i bārid yüzler ağrıtdı
Ki lāzım ba'd ez in her bī-nevāya cānib-i meştā
215. Eger cünd-i şitā göstermeyeydi baş şeh-i 'ālem
İderdi milket-i küffāra bir bir cümle istilā
216. Şebeş Qal'ası'na kāfir sıbışmışken bi-ḥamdillāh
Firār itmiş bırakmış qal'ada toplar çü ejderhā
217. Bunı kāfir metin idüp cidāle ḥāzır olmuşken
Bilā-ṭop u tüfenk ü ḥumbara virdi bize Mevlā
218. Eger darban alınmağ iktizā itseydi bu ḥısnı
Ġuzātuñ ekşeri iderdi yirin cennet-i a'lā

[6b]

219. Bu qal'a Erdel'ün Timür Qapusı'nuñ kilidiymiş
Anuñçün yapmış muḥkem bunı küffār-ı düzağ-cā
220. Muşāhib Aḥmed Ağa kim Çavuş Paşalı da dirler
Ġazāda ḥayli erlik itmek-ile şir-i ner-āsā
221. Anuñçün Vālide Sultān'a gönderdi bu müjdeyle
Ki gördügi gibi takrīr ide bu cengi ol ağa
222. Ḥudā'nuñ luṭfi ile karşı durmaz Āl-i 'Osmān'a
Ki ġayrı düşdi küffār illerine lerze ser-tā-pā
223. Şalāḥ-ı ḥāl ile küffāra karşı her kaçan varsağ
Olur Allāh ḥaqqıyçün inan nā-būd u nā-peydā
224. Şalāḥ-ı ḥāl ü eşk-i çeşm ü 'adl ü dād ile şāhā
Umaruz Nemçe'nüñ tacı başına teng ü tār ola
225. Lipova, Şolmoş [?] Pofça, Şebeş, Lagoş, Titel, Cidvār
Bu yıl ṭabur ile fetḥ oldı bunlar darbā vü qahrā

226. K̄osovā Varna [?] [?] [?] [?] [?]
Mohāc ü Egri cengin itdi ecdāduñ senüñ şāhā
227. Zamānuñda buña da Baçka cengi diyü ad oldı
Ki řābūrı bozup kırdık geçirdük niçe biñ a'dā
228. Selefde iki sultān nehr-i Tūna'yı 'ubūr idüp
Muķābil oldılar küffār ile bī-bāk ü bī-pervā
229. Süleymān Hān evvel şāni şāliş Hān Mehemmed'dür
Üçünci şāh-ı devrān Muştafā Hān-ı 'adū-fersā
230. İlahi ġāzī şultān Muştafā'nuñ 'ömrin eفزün it
Be-ħaķķ-ı süre-yi Tāhā vü subħānellezī İsrā
231. K̄ulüb-i düşmenāna ħavf ilkā eyleyüp dā'im
Ne yaña 'azm ider ise muzaffer eyle ber-a'dā
232. İlahī ehl-i İslām'ı reh-i ħaķdan ayırmayup
Şebāt-pā eyle olsunlar ġazāda kühsār-āsā
233. İki gün oturaķ itdük laġımla ķal'asın atduķ
İçind'olan topı alduķ biraķmaduķ birin aşlā
234. Münakķaş yaluñuz kırk altı pāre top-ı ejder-dem
Çıķup bī-ħadd ü bī-ad ħumbara da var idi ammā
235. Yüz ondan ezyed idi bu sene zapt olınan toplar
Ĥudā'dan daġı ezyed isterüz virür bize Mevlā
236. Seferden 'avdet itdük geldüğümüz yola gitmeyüp
'Azimet eyledük Eflāk içinde ric'ata ammā
237. Gelüp İslatina'ya yağmur ile gelmedi toplar³¹
Anuñçün girüde kaldı getürmekçün niçe paşa
238. Niçe niçe derelerden depelerden şāħāradan
Geçüp güç ile görindi bize menzil Toragova³²
239. Mihād(i)ye ķurbı(n)da ķonduķ boġāzını geçerken līk
Biraz zaġmet çekildi çok degüldür şöyle bil yārā

---

³¹ gelmedi toplar: toplar gelmedi

³² Toragova: Toragora

240. Mihādiye'(nüñ) palanķasını dağı ergüvān taşın
Geçince çok meşakķatlı görindi Ova-i Çapla
241. Mihād(i)ye'den gelince İrşeve'ye cisrine şuyın(ı)
On iki kerre geçdük görmedük bir böyle taşlı mā

[7a]

242. Zihām-ı nāsdan çok kimse yük-ile tavāriyla
'Ubūr eyler iken düşmekle oldılar ğarīķ-i mā
243. Gelince İrşeve'ye Şanc Ataşı karşısına
Kuruldı hayme-yi sultān-ı devrān ber-leb-i Tūna
244. Mühimmāt-ı seferler berren ü baħran Sitanbul'da
Murād üzre görülür diyü şahensāh-ı 'adl-ārā
245. Sitanbul'a göç emr idüp Edirne'de olan ağ(ı)rlık
Muķaddem naķl olunması için kendi göçüñ ağa
246. Şehensāh-ı cihānbānuñ kudūmu müjdesi ile
Ahāli-yi Sitanbul ğaķ budur ki oldılar ihyā
247. Oturaķ oldı bir gün ol maħall-i rāħat-efzāda
Atıldı gicelerde ğumbara seyrān için ammā
248. Geçüp Timür Kapu'yı Feth-i İslām öñi Sev(e)rin'e
Gelince dek gide dura yorıldı esb ü dest ü pā
249. Çok ādem māl ile cāndan cüdā oldı bura içre
Kimi de māl bulmuş mağribīye döndiler ammā
250. Sitanbul'a gidecek top-ı ra'd-āvāz u şeh-r-āşüp
Kõnıldı firķateler içre vāşıl eyleye Mevlā
251. Bi-ħamdillāh duğul itmekle dār-ı emne ke'l-evvel
Uruldı köslere dīvān-ı 'aşr olup yine icrā
252. Du'āda ğāzī sultān Muştafā Ħān-ı Meħmed Ħān
Diyü āğāz olunduķda du'āya bağteten cehdā
253. İşidenler sürürından aķıtdı gözlerinden yaş
Ki cem' olsa o eşk-i çeşm olur bir bī-kerān-deryā
254. Ğazā da olsa meh-mevli(d)de mevlīd-i şerīf oldum
Sitanbul'da oķınmak 'ādet olmağıla icmālā

255. Anuñçün cāmi'-i vākıfda üslüb-ı kadīm üzre
Oķımasına oldu ızın-i sultān-ı cihād-ārā
256. İki gün oturaķ oldu ki cem' ola kalan 'asker
Göç ile geçdi üç günde hisābını bilür Mevlā
257. Bu deñlü tağlar aşduķ Oraviçe yolındaķı
Yoķuş cümleden aş'ab geldi şorarsañ baña cānā
258. Depesinden görünür Tuna içre devr aķalar kim
Yumurta ķonsa görünür bir ucından bir ucına
259. Bulınmayınca ordu yiri Koşmir'e ķoşa ķoşa
Gelüp konıldı şoñra geldi cümle hayme vü ħargā(h)
260. Sitikbāle gelüp bevādih ü eflāk-ı Koştanñın
Memerr-i 'asker-i İslām'a ķulāğuz oldu (tā) ķavlā³³
261. Bu vādide irişdi Aķdeñiz'den müjde-yi āķar
O yüzden dāķı mesrür ķıldı ħalkı ħazret-i Mevlā
262. Venediğ'ün donanmasın perişān eyledük diyü
Ķapudan Paşa'dan geldi ħaber şād oldu hep dünyā
263. Daķı yüzi ķarasıyla firār itmiş bi-ħamdillāh
Azaķ üstine istilā iden küffār-ı dūzaħ-cā
264. Gidince altı sā'at deñlü bir vādī-yi pehnāda
Gelindi Mođlavite kim Vidin ķarşusudur ħālā

[7b]

265. Egerçi Rasto'ya/Rastov'a geldük hevā-yi sünbüli üzre
Nevāle-gāha rāst gelmek müyesser olmadı ammā
266. Gelince Pestereç'e pister-i rāħatda içdük şu
Tuna'ya ħāyet aķrebdür buradan geçdi ol tırna
267. Geçüp Zey şuyını cisrle Rahova öñi Şadva'ya
Ķonulduķda biraz yağmur yađdı yoķ zarar ammā
268. Kenār-ı Tuna'yı seyrān iderek Urlo'ya geldük
Nevāle-gāha dek taħt-ı revāna bindi şāhenşā

³³ Bu mısraın vezni aksamaktadır.

269. Uğurlu dir isem bu menzile lāyık durur zīrā
Nedīm' i kātib-i esrār kıldı şāh-ı 'adl-ārā
270. Niyāzum bu Hudā'ya baht u iqbāli bülend olsun
Şafā-yı bāl ile geçsün aña imrūz ile ferdā
271. 'Utārid ola göklerde debīr-i hayr-endīşi
Olup maḥrem aña tevfiḳ-i luṭf-ı Ḥazret-i Mevlā
272. Makāmuñ ğayrı Arslan Ḥān'adur şīrāne reftār it
Diyü emr eyledi dülbend ağası Muştafā Ağa
273. Güzer idince Olet şuyını cistr-ile hemān ol gün
Ḳule'ye ḳonmayup āmāde olduḳ karşu yaḳaya
274. Ḳule'den ḳal'adan dāḫı donanma firḳatesinden
Atılup toplar oldı hevāda düdlar peydā
275. Ḥaḳīkat üsti açıklarla Ṭuna nehrin ol demde
Geçüp Nigbolı'ya bāğları[nu]ñ ardına ḳonduḳ tā
276. Bu ḳal'a zirve-yi kūh üzre vāḳi'olmağın bir gün
Temāşā ḳılmağ-içün gitdi ol şāh-ı meşāf-ārā
277. Açıklarla geçerken şöyle zahmet çekdi 'asker kim
Yazamam biñde birin[i] ne deñlü eylesem imlā
278. 'Asākir çok açık yok yatdılar ol gice açıkda
Meded yok birbirinden eylemez fark birbirin güyā
279. Zeḫāyir kılet-içün şıḳḳ-ı evvel Cānib³⁴ 'azl olup
Yirine oldı defterdār Ḥalīl nāmında bir dānā
280. Şikāra şehsüvār olduḳda şayd itdi niçe şayyād
Tezerv ü rübeh ü ḫargüş ü zāğ ü yılan u selvā
281. Miyān-ı bāğ u ravz u şaḫn u cūda ḳaşr-ı dilkeşede
Biraz zevḳ ü şafā kıldı şehensāh-ı cihān-ārā
282. Ḳırım'a gitmege izn olmağiçün ḫān-ı 'ālī-şān
Otāğa da'vet olup giydi semmūr-ı sürür-efzā
283. Oturaḳ altı gün olup şafā vü zevḳ ile ḳalkup

³⁴ Canip Ahmet Efendi şıḳḳ-ı evvel defterdārı.

Revān olduĝ yola girdük Rāḥobça'[ya] gelince tā

284. Kişinüñ aqça yarıdır enīs-i ĝamgüsāridur
Şakın yoĝ-ısa aqça yāda varma gelme bī-pervā
285. Nice olmayayın şād [kim] görindi çeşme-yi Rādān
Biraz rāḥat ider insān konaqdur rāḥat-ı cānhā
286. Geçince Yantura şuyını cısır ile Çayır Köyi
Görindi ḥayli daĝlar aşduqdan şofıra pā-deryā
287. Gelincik Meşhedī'dür ḥayr ile geçmişleri yād it
Resül-i kibriyā buyurdu zirā "uzkurū mevta"

[8a]

288. Yeşiloĝlı'nda ārām üzre iken bir perī-peyker
Yeşiller geymiş egnine mişāl-i tütī-i ĝüyā
289. Gelüp tāze ḥaberler viridi Beytullāh-ı a'zamdan
Şerifüñ nāmesiyle müjdeci başı Ḥasan Aĝa
290. Selāmet ile ḥüccācuñ varup geldüklerin taqrır
İdüp ḥil'at geyürdi ol şehensāh-ı 'atā-baḥşā
291. Kızanbalkanı'nı Kamçı şuyın geçüp cibāl aşup
Selāmet ile geldük bir yire kim nāmı Portova
292. O menzilde geyüp ḥil'at ḥuzūr-ı şadr-ı 'ālīde
Ser-i bostāniyān-ı Edrine oldu 'Alī Aĝa
293. Saraycık menzilin seyr eyleyüp bir dāmen-i kūhda
Çalındı nevbet-i şāhenşeh oldu velvele-ārā
294. Gelüp Haftān'a hefdāne(?) ümīd eyler idük ammā
Dem-i deydür diyü ṭabḥ oldu gice sükkeri ḥelvā
295. Egerçi Toprıca köyinde ārām eyledük lākin
Giceden kalkmaq itdi iktizā fermān-ı mülk-ārā
296. Alay ile gelürken şāh Çömlek Köyi'ne nāĝāh
Rikāb-ı kāmıyāba sürdi yüz aĝa ile paşa
297. Nişār oldu hezārān sīm ü zer ol rüz-ı firüzda
Döşendi zir-i pāy-ı raḥşına çok atlas u dībā
298. Müşerref oldu pā-büsiyla ümmü'l-mü'minünñ hem

- Du'â-yı hayrın aldı ol şehenşâh-ı ğazâ-peymâ
299. Karındaş-ı 'azîzi Hâzret-i Sultân Ahmed Hân
Ki naşşın görse taḥsîn ider idi Mâni vü Behzâ
300. Mübârek pâyına anlar da yüzler sürdi 'izzetle
Bağışla birbirine bunları ey Hâzret-i Mevlâ
301. Müşerref kıldı dâr-ı nuşret olan Edrine şehrin
Şeherden şevket-i tâbile ol mihr-i cihân-ârâ
302. Leb-i Tuncâ daḥı kurb-ı serây-ı 'âlî olmağla
Namâzgâh üzre naşb oldı otak-ı âsmân-peymâ
303. Sa'âdetle zehâb u hem iyâbı eyledüm ta'dâd
Ki dört ay ile on dört günde oldı bu sefer cem'â
304. Oturaḥ altmış altı gün konaḥ altmış sekiz gündür
Yüz otuz dört olur eyle ḥisâb ey 'âkil-i dâñâ
305. Bu az müddetde çok nuşret müyesser eyledi Hâdî
Ḳasımdan dört gün ol dâr-ı naşrı eyledük me'vâ
306. Ḳavânîn-i kadîm üzre otak-ı ḥüsrevânide
Olup dîvân 'ulûfe çıkdı kapdı yeñ(i)çeri şurbâ
307. Olup dört gün oturaḥ ol diyâr-ı behçet-efzâda
Alay-ı sâde ile Ḥafşa Şahrâsı'nı kılduk câ
308. Olur maḳbûl pîrânuñ du'âsın almağâ sa'y it
Baba pendiyle ol 'âmil görindi menzil-i Baba
309. Gelinüp ba'dehu Burğaz'a anda geydiler semmûr
Naḳîb-i zümre-yi eşrâf ile şadreyn-i 'âlî-câ
310. Şikâr ile niçe vâdî-yi pehnâyı güzâr idüp
Ḳarışdıran'da karşı çıkdı cümle pîr ile bernâ
- [8b]
311. Rebî'ü'l-âḫirüñ ikinci gün andan idüp nehzat
Olunup Çorlı'ya 'azm itdi ol şâh-ı cihân-ârâ
312. Cihân vâdîlerinden ḥayli seyr itdüm bulunmaz lîk
İki taḥt arasında Çorlı gibi menzil-i ra'nâ

313. Hevāsı rūh-efzā şayd-gāhı vāsi' olmağla
Oturağ oldı bir gün bir mağaldür hūb u müsteşnā
314. Yapağça menziline ğarr ü istiğbāl için cümle
Sitanbul'dan mevālī vü meşāyiğ geldi ser-tā-pā
315. Leb-i deryāyı seyrān u temāşā iderek nāgeh
Büyükçekmece'ye toğrı çekildi tuğ-ı şevket-zā
316. Nevālegāh önünden Vālide Sultān-ı 'ālī-şān
Geçerken kalkdı ta'zīmen şehensāh-ı cihān-ber-pā
317. Bilür der-zīr-i pāy-ı vālidīn olduğı firdevsüñ
Kemāl üzre eħādīs-i şerīfi eylemiş işğā
318. Ayağa kalkmağıyla Vālide Sultān'a ol şāhuñ
'Ulüvv ü şevketi gitdikçe oldı berter ü bālā
319. Çekilüp Çekmeceler'den Sitanbul'a kamu 'asker
Şeherden mihr-i evc-i salţanatda oldı nūr-efşā
320. Ne deñlü diğkat olunsa görünmezdi cevānib hiç
Seyircilerle pür olmuşdı şahrā-yı Dāvud Paşa
321. 'Ulūfe devr olunması için üç gün bilā-noğşān
Oturağ oldı ol cāy-ı ferağ-bağşāda küh-āsā
322. Şalāt-ı ħamseyi ehl-i sefer kıldı muğimān çün
Sitānbul'uñ ħişārına girince şāh tebayıla(?)³⁵
323. Rebī'ü'l-āħirüñ onuncı Pençşenbe günü girdi
Alay ile Sitanbul'a o şāh-ı salţanat-pirā
324. Mevālī vü meşāyiğ cümle sādāt-ı kirām ile
Emīrān u vezīrān sāir 'asker cümle tertībā
325. Öñünce yürüyüp ol kahramān-ı dīn ü dünyānuñ
Getürdiler serāyına temāşā eyledi dünyā
326. Bu tertibi Ĥudā kılmış müyesser Āl-i 'Oşmān'a
Dağı şehr-i Sitanbul'ı ki ħasretdür mülük añā
327. Alay Köşkü'nden alay-ı şehensāhı tā seyr için

Şeherden gitdi evvel Vâlîde Sultân-ı zer-bahşâ

328. O şevketle nüzûl idüp serây-ı 'âlem-livâda
Mübârek hırka otaşın ziyâret kıldılar meşyâ
329. Müşerref kıldı andan sonra 'arz otaşına geldi
Çıkarup ser-penâh u cevşenin ol Rüstem-i heycâ
330. Gelüp ol demde şadra'zam u müftî-yi nakîb ile
Livâ-i Seyyidü'l-Kevneyn'i teslim itdiler cem'a
331. Huzûr-ı hazret-i sultân-ı gâzîde şeref buldı
Geyüp her biri tebcîl üzre semmûr-ı sürûr-efzâ
332. Kapu ağası serây ağası giydi hil'at-i semmûr
Hâş ota kaşırına geldikde şahenshâh-ı 'adl-ârâ
333. Ebî Eyyüb ya'nî Hâlid İbni Zeyd Enşârî
Ki oldur ekrem-i aşhâb şehîd-i evvel-i incâ

[9a]

334. Ziyâret kıлмаğa evvelden itmişler idi niyyet
Anunçün cum'a gün vaqt-i şeherden sonra ta'cîlâ
335. Ziyâret kaşdına zevrak-süvâr oldu sa'âdetle
Yalı köşkünden ol sultân-ı 'âlî cennet-'alâ-câ
336. Namâz-ı cum'ayı câmi'de evvel eyleyüp itmâm
Ziyâret kıldı sonra türbe-i pâkini ta'zîmâ
337. Hezârân girye vü zâr ile ol cay-ı mübârekde
Nizâm-ı dehr için kıldı du'â maqbûl ide Mevlâ
338. Gelüp zevrakla yalı köşkine kable'l-'aşır anda
Şalât-ı 'aşrı kılup ba'dehû oldu harem-pîrâ
339. Du'âmuz rûz [u] şeb şıdkıla budur Hazret-i Haq'dan
Vire cümle murâdâtın bi-haqqı Yâsin ü Tâhâ
340. Meh-i nev gibi olsun devlet ü 'ömri teraqqîde
Be-haqq-ı fahr-ı 'âlem hem be-haqq-ı a'zam-ı esmâ
341. Ola düşmenleri maqhûr-ı kahr-ı tîg-i bürrânı
İbâdullah[a] râhat-bahş ola ol sâye-i Mevlâ

342. Hıŕŕŕŕŕŕ hizmet-i 'ulyāsına maŕhar olanlar hep
İriŕeler murādāta gerek a'lā gerek ednā
343. **Nedīm**'ün himmeti kendüye 'āli olduğı için
Diler ba'de zamān dil-hāhı üzre rütbe-i 'ulyā
344. Yazarmıŕ 'Abdi Paŕa dağı ba'zı vākı'atı lık
Katı müŕkil görünür bu sefer ađvāli manzümā
345. Zehāb u hem iyābını o ŕāhenŕāh-ı ğāzīnün
ŕürü' itmiŕ idüm her birini tebyīne icmālā
346. Bi-hāmdillāh tamāma irdi aĥsen-vech-ile lākin
Hüner manzür-ı 'ālīde pesend olmađdadur maĥzā
347. Pesendīde olan ma'yüb ŕey' sultān ĥuzūrında
Hünerden 'add olunurmuŕ bilür her 'ākıl ü dānā
348. Hāŕ oĥalı Muĥammed Ađa³⁶ **Nuŕretnāme** nām ile
Cedīden yazdı bir tārīĥ-i ra'nā cümle menŕürā
349. Cemī'-i vākı'ātuñ ğavırına irmek murād iden
Nazar eyler anuñ tārīĥine k'ol yazdı tafŕilā
350. Bu bir tārīĥ-i zībādur ki her gören olur 'āŕıĥ
Ararlar kātib istinsāĥ için ednā vü ger a'lā
351. Ümid oldur ki her biri ola maĥbül-i dergāhı
Pesendīde nazar iĥsān idüp ol ŕāh-ı bī-hemtā
352. İlāhī tā ki mihr ü meh sefer eyler nüĥ eflāke
Gelür bir günde her biri maĥarrına yine maĥzā
353. Bu sultān-ı mücāhid fī sebīlillāh dağı her bār
Sefer itdikçe nuŕret vir gele taĥtına manŕürā
354. Ne cānibde ise dūŕmenlerin maĥhür idüp dā'im
Dağı serdārları manŕür ola ger berrā vü baĥrā
355. İlāhī enbiyā vü evliyānuñ ĥürmetiyçün kıł
Bu sultān-ı celīlü'ŕ-ŕānu 'ömr-i Nüh ile yektā
356. Nitekim rüz u ŕeb eyler te'ākup birbirin dā'im

³⁶ Silahdar Fındıklılı Mehmet Ağa

Vücūd-ı nāzenīn-i pādīşāhı hıfz ide Mevlā

[9b]

358. Şehensāh-ı zamānuñ Ğāzī Sultān Muşţafā Ğān' uñ
Mülük-ı dehre ola āsitānı melce' ü me'vā
359. Sa'adetle oturduğda mücevher taht-ı zerrīne
Felekde āfitābuñ şu'lesini eyledi ifnā
360. O demde bendegān-ı hāş oda tīg ü kemerlerle
İdince pür-ziyā bezm-i şerīfi mihr ü māh-āsā
361. Gelüp ilçi 'Acem'den yüz sürüp nāme niyāz-ile
Girüp ol bezm-i hāşşü'l-hāşa seyrān itdi icmālā
362. Dü çeşmi aḫvel olmak perdesine vardı ilçinüñ
Görince zer kemerlerle muraşşa' ḫancer-i zībā
363. Alınca nāmesin mebhūt oldı farḫ-ı hayretden
Didi ey pādīşāh-ı rub'-ı meskūn u ḫüsrev-i vālā
364. Eger şāhum bu bezm-i hāşı görse cān ile dilden
Derüñde gice gündüz kulluğūñ eylerdi istircā
365. Bu resm-i heybet-engīz ü bu ādāb-ı şafā-āmīz
Ne görmışdür ne ḫod görse gerekdür dīde-i bīnā
366. Maḫām-ı ḫizmete bel bağlayan ḫuddām-ı Sām-āşār
Eger merdāne cünbiş itse gūyā mevc urur deryā
367. Derūnı her birinüñ Ḳahramān u Zāl'e yeksāndur
Baḳılsa süretā her biri bir merd-i melek-sīmā
368. Yemīnūñde yesāruñda duran müstağrak-ı zīnet
Biri birinden a'lā her biri bir Rüstem-i heycā
369. Sezādur her birin bir kişverüñ zābtına gönderseñ
Ki ḫizmetde kemer-beste ḫuralar saña hep ber-pā
370. Eger ādāb ile bir nazār itse biri birine
'Alāmet-i şecā'at cümlesi gūyā ki ejderhā
371. 'Acem iklīmini degmez bir behā-yı kabza-ı tīgē
Ziyā-güsterdür ol deñlü o bezm-i ḫüb u müstesnā

372. Müverrih zer kalemle nāzükāne eylesün tertib
Tevārîhe bu bezm-i fahrî hûb eylesün imlâ
373. Yaraşmışdur 'umūmen bendegān-ı hûş-ı dergāha
Muraşsa' zer kemerlerle libās-ı fâhîr ü ra'nâ
374. Velî sır kâtibi olan **Nedîm** Ağa'nuñ eṭvârî
Devât-ı pâdişâhî ile oldı bülbül-i güyâ
375. Devât [ü] hançeri güyâ ki bir mîzân-ı hikmetdür
İki kol u kanât oldı sezâ ayrılmasa kaç'â
376. Münäsibdür haķîkatde devât ü hançer ol zâta
Biri tîğ-i hükümetdür biri aḥkâmını icrâ
377. **Nedîmâ** hazret-i hâkân-ı devrâna du'â eyle
Ola düşmenleri maḥhûr-ı tîğ-i ḳahrî ser-tâ-pâ
378. Hudâ dergâh-ı sultân-ı cihânı itmesün hâlî
Pey-ender-pey gelüp ilçi ide fermânını ışgâ

[10a]

Fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün

1. Mâ'il oldum bir siyeh-çerde civân-ı şeb-reve
Tâḳ-ı ebrûsın görenler beñzedür mâh-ı neve
2. Zülf-i şeb-günuna dil şöyle giriftâr oldı kim
Virimez hâl-i siyâhun kişver-i Keyhüsrev'e
3. Âsitân-ı dilrubâyı bekle şâbir ol gönül
Menzil-i maḳşûda irmez şol kişiler kim ive
4. Nâ-sezâ söylerse haḳkımda raķîb-i bed-liķâ
Ey meh-i nâ-mihribānum gûş dutma 'av'ava
5. Şubḫa dek çün ḫalka-yı der gözlerüm derbānudur
Da'vet itdüm gelmez ol mehpâre bir gice eve
6. Ğayrılar zevḳ ü şafâda bilmeziz naḫseyñ midür
Ğuşşadan âsûde olmaz her kim ol mâhı seve
7. İltifât-ı yâre maḡrûr olma dil virme şaḳın
Gör ne ḳanlar yutdurur ol meh hele bir kez seve

8. Bir iki gün tekyegāh-ı 'aşkınuñ mihmānyuz
Mīzbānlar ni'metin mebzūl eyler reh-reve
9. Nakd-i 'ömrüñ hārc u şarf itsek dağı zāyi' olur
Ol cefā-cū tünd-ḥūyānında degmez bir ceve
10. Devletinde Ġāzī Sultān Muştafā Ḥān' uñ Nedīm
Bağmazam gencine-yi bād-āver-i Keyḥüsrev'e

*****

1. Rüy-ı mehtābuñ ne dem görsem gelür kalbe neşāt
Tā ezelden imiş ey meh-rū senüñle irtibāt
2. Ġamze-yi kattāluñ ile eyleme hergiz nigāh
Gāh geh 'uşşāk ile eyle mizāc ü inbisāt
3. Ey süvār-ı esb-i nāzum senden olmaz cān dirġ
Kanda kaldı raḥş-ı rāḥat-baḥş ile raḥt u bisāt
4. Da'vet itdüm ḥāneme ol Mısr-ı ḥüsnüñ şāhını
Mürġ-ı cānı sīḥa şancup 'özr ile geldüm simāt
5. Yārsuz gülzār seyri nişterdür çeşm[üme]
Yār ile olunca Oğ Meydānı'dur semm-i ḥıyāt
6. Ol periyle itdigüm 'ālem gelince ḥātırā
Eşġ-i çeşm-i ḥün-feşānum cüş ider mānend-i Şāt
7. İhtiyār eyle birin ġāyet ile olsun göziñ
Her melek-manzar ile kılma Nedīmā ihtilāt
8. 'Āşık-ı şūrīde³⁷-ḥāle cevr kılma dilberā
Lāzım olur belki bir demde gerekdür ihtiyāt
9. Ḥazret-i ḥākān-ı devrānı Ḥudā manşūr idüp
Umaruz devrinde ma'mūr ola bu köhne ribāt

³⁷ metinde عاشق شورمه şeklinde yazılmıştır.

“SECRET CLERK MUSTAFA NEDİM AĞHA AND ZAFERNÂME-Yİ GHAZİ
SULTAN MUSTAFA HAN”

Abstract

Zafernames are both works and separate documents. In addition to the letters sent by diplomacy to inform the ruler of the warring country that the conquest took place, there are also works written by authors or poets to celebrate the victory. Zafernames and fetihnames hold an important place in our literature, and besides the purpose of celebrating the victory, they also have the feature of being a historical document. Such works are valuable because they also give the tradition and socio-cultural history of the period in which they were written. In this article, Mustafa Nedim Ağa's Zafername will be discussed. The work is not only tells about II. Mustafa's expedition to Austria, but also conveys many elements of the social history of the period. It is the ceremonies and traditions in life that attract the reader's most attention in the work. Nedim Ağa, by giving them in the flow of the text, sheds light on today's reader from that history.

In the article, which tries to address such elements, the text will also be given its latinized form and the text will be evaluated.

Keywords

Zafername, fetihname, divan literature, historical studies, expedition, war, Mustafa II, Ottoman Empire, Balkans.